

มักกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ
Makaleephon : Thai Painting According to Imagination

นางสาวภัสสร หอมสุคนธ์

ศิลปศึกษานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยเพาะช่าง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์ของ วิทยาลัยเพาะช่าง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มักกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ

นางสาวภัสสร หอมสุคนธ์

ศิลปศึกษานีพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยเพาะช่าง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ปีการศึกษา 2568

ลิขสิทธิ์ของ วิทยาลัยเพาะช่าง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

MAKALEEPHON : THAI PAINTING ACCORDING TO IMAGINATION

MISS PASSORN HOMSUKHON

The Art Education Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Bachelor of Education Program in Art Education
Poh-Chang Academy of Arts,
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Academic Year 2025

Copyright of Poh-Chang Academy of Arts
Rajamangala University of Technology Rattanakosin

วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ อนุมัติให้ศิลปศึกษานิพนธ์
เรื่อง มัถกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ
เสนอโดย นางสาวภัสสร หอมสุคนธ์ รหัสนักศึกษา 4651072141117
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัฐ บุญทรง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยเพาะช่าง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาศิลปศึกษานิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราโมทย์ บุญเต็ม

คณะกรรมการตรวจสอบศิลปศึกษานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบ
(รองศาสตราจารย์นพดล เนตรดี)

..... กรรมการ กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วาทีร้อยโท ชัยชาญ จันทศรี) (รองศาสตราจารย์สุวิทย์ วิทยาจักร)

..... กรรมการ กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บรรลุ วิริยาภรณ์ประภาส) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราโมทย์ บุญเต็ม)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิศักดิ์ วัฒินวรรณผล)

..... กรรมการและเลขานุการ
(อาจารย์ ดร.นราญา บรรจงศิริ)

4651072141117 : ศีลปักษีบัณฑิต (ศิลปศึกษา) ปีการศึกษา 2568

วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

คำสำคัญ : มักระลีผล,จิตรกรรมไทย,จินตนาการ

ชื่อ สกุล : นางสาวภัสสร หอมสุคนธ์

ชื่อเรื่อง : มักระลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราโมทย์ บุญเต็ม

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมักระลีผลในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยตามจินตนาการเรื่องมักระลีผล 3) เพื่อออกแบบและผลิตสื่อด้วยโปรแกรม Canva ประกอบการเรียนการสอนในการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี เรื่องการเขียนต้นไม้เขมอในงานจิตรกรรมไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา

ขั้นตอนดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน 1) ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล 2) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และการจัดทำสื่อการสอน 3) การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย 4) การนำเสนอผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และสื่อการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ผลการศึกษางานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีของผู้วิจัย ได้ศึกษาเนื้อหาในผลงาน มักระลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการเล่าถึงตำนานมักระลีผลเป็นเรื่องราวที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับกิเลสและความไม่เที่ยงของโลก โดยสะท้อนหลักธรรมในพุทธศาสนาและเตือนให้มนุษย์ตระหนักถึงความจริงของชีวิตไม่ลุ่มหลงในสิ่งลวงตาที่อาจนำไปสู่ความทุกข์ ผ่านการผสมผสานกับบรรยากาศของป่าหิมพานต์อันลึกลับ ที่รายล้อมไปด้วยเหล่าสัตว์วิเศษ เช่น ครุฑและกิ้งกือ ซึ่งล้วนมีความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับพลังอำนาจ คุณธรรม และความงาม โดยใช้มักระลีผลเป็นตัวแทนของสิ่งลวงตาที่แม้จะงดงามแต่ไม่จีรัง เพื่อนำมาจัดทำสื่อการสอนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา

2) ผลการสร้างสรรค์ศิลปศึกษานิพนธ์เรื่อง มักระลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ จำนวน 2 ผลงาน คือ 2.1 นารีผล 1 ขนาด 100 x 120 เซนติเมตร เทคนิคสีอะคริลิก ปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง 2.2 นารีผล 2 ขนาด 120 x 100 เซนติเมตร เทคนิคสีฝุ่น ปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง นำเสนอในรูปแบบจิตรกรรมไทยแบบประเพณีในลักษณะงานจิตรกรรม 2 มิติ ระบายสีเรียบและตัดเส้น ภาพแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับมักระลีผลที่เหล่าบรรดาฤาษี นักสิทธิ์ วิทยากร คนธรรพ์ต่างพากันมาเด็ดไปเขยชม

3) ผลการจัดทำสื่อการสอนการนำเสนอผ่านโปรแกรม Canva วิชาทัศนศิลป์(ศิลปะ) ในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี เรื่องการเขียนต้นไม้เขมอในงานจิตรกรรมไทย

4641072141117 : Bachelor of Education Program in Art Education, Academic year 2025

Poh-Chang Academy of Arts, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Keywords: Makaleephon, Thai Painting, Imagination

Name Surname: Passorn Homsukhon

Art Education Thesis Title: Makaleephon : Thai painting according to imagination

Advisor: Assistant Professor Pramot Boontem

Abstract

This research aims to: 1) Study, research, and analyze information about Makaleephon in traditional Thai painting. 2) Create traditional Thai paintings based on the imagination of the Makaleephon tale. 3) Design and produce instructional media using the Canva program to support teaching and learning in creating traditional Thai paintings on the topic of Makaleephon for upper secondary and vocational education levels.

The research process consists of four stages: 1) Studying, researching, and gathering relevant information. 2) The creation of artistic works for thesis study and the development of teaching materials. 3) Analyzing and summarizing the research findings. 4) Presenting the artistic thesis and instructional materials. High school and vocational students.

The research results found that :

1) This study explores the artwork Makaleephon: Thai Imaginative Painting, which symbolizes defilements and impermanence through Buddhist teachings. The story, set in the mythical Himmaphan forest with creatures like Garuda and Kinnaree, uses the Makaleephon fruit to represent beautiful but fleeting illusions. The research aims to create educational materials for secondary and vocational students.

2) The creation of Makaleephon: Traditional Thai Painting Based on Imagination consisted of 2 artworks: 2.1 Nareephon 1, size 100 x 120 centimeters, created using acrylic paint and gold leaf on a Din Sor Pong (traditional white clay filler) surface. 2.2 Nareephon 2, size 120 x 100 centimeters, Powdered color with gold leaf on plaster, presented in traditional two-dimensional Thai painting style. The artwork shows sages and mythical beings gathering to admire the Makaleephon fruit.

3) The development of instructional media was presented through the Canva program for the Art subject, focusing on traditional Thai painting, specifically on painting Khao Mor (decorative trees in Thai art).

กิตติกรรมประกาศ

ศิลปศึกษานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่
 ปรึกษาศิลปศึกษานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปราโมทย์ บุญเต็ม และอาจารย์ประจำสาขาทุกท่าน
 รองศาสตราจารย์นพดล เนตรดี, รอง ศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยโท ชัยชาญ จันทศรี, รองศาสตราจารย์
 สุวิทย์ วิทยาจักร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์บรรลุ วิริยาภรณ์ประภาส, ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิศักดิ์
 วัฒนาวรรณผล และอาจารย์ ดร.นราญา บรรจงศิริ ที่กรุณาดูแลและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์
 แก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่าน ศาสตราจารย์พิเศษอารี สุทธิพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขา
 ทัศนศิลป์ (จิตรกรรม), รองศาสตราจารย์นิโรจน์ จรุงจิตวิวัฒน์, รองศาสตราจารย์พัลลภ วังบอน, คุณ
 วีรณัฐ สีเสนและคณาจารย์ที่ให้การสนับสนุนหลักสูตร และให้ความรู้ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิและ
 ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

ขอขอบพระคุณเจ้าของเอกสาร วรรณกรรม และเอกสารการวิจัยทุกเล่ม ที่มีส่วนช่วยให้
 ศิลปศึกษานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณบิดา คุณมารดา ครอบครัว และเพื่อนๆ ที่ให้การสนับสนุน ให้
 โอกาสทางการศึกษา ซึ่งผลักดันและเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นจนประสบความสำเร็จ

ภัสสร หอมสุคนธ์
 สิงหาคม 2568

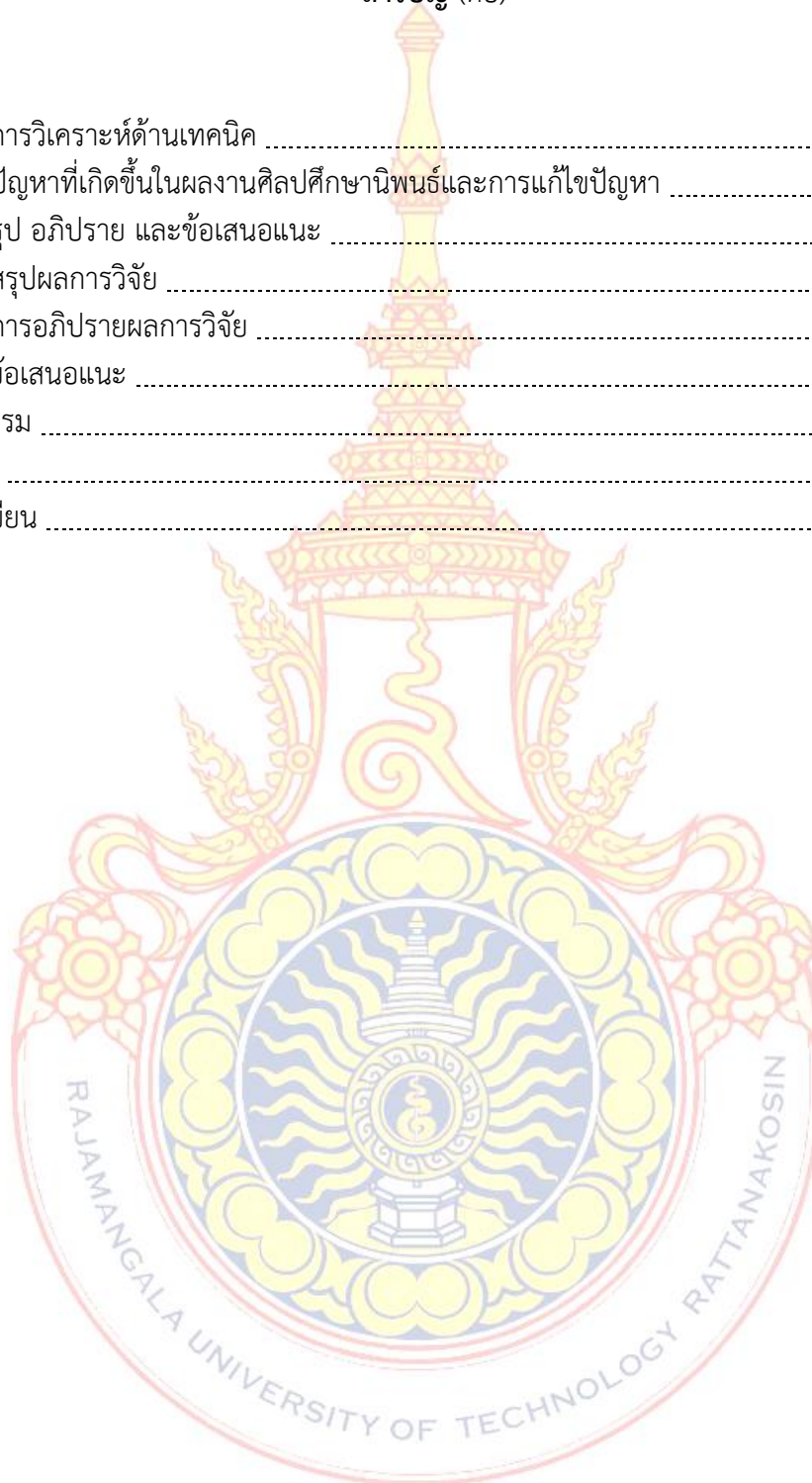

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 แนวความคิดของการวิจัย	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความเชื่อของมักกะลีผล	5
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี	7
2.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของศิลปินและข้อมูลทางศิลปกรรม	10
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	19
3.1 การศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล	19
3.2 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์	20
3.3 การวิเคราะห์และการสรุปผลการวิจัย	37
3.4 การนำเสนอผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และสื่อการเรียนการสอน	38
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์	50
4.1 การวิเคราะห์ด้านเนื้อหา	50
4.2 การวิเคราะห์ด้านรูปแบบและองค์ประกอบของงาน	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 การวิเคราะห์ด้านเทคนิค	65
4.4 ปัญหาที่เกิดขึ้นในผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และการแก้ไขปัญหา	65
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	66
5.1 สรุปผลการวิจัย	66
5.2 การอภิปรายผลการวิจัย	67
5.3 ข้อเสนอแนะ	68
บรรณานุกรม	69
ภาคผนวก	71
ประวัติผู้เขียน	72

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ภาพแสดง : ผลงานจิตรกรรมบัวหลวง “ป่าหิมพานต์”	10
ภาพที่ 2.2 ภาพแสดง : ผลงานจิตรกรรมบัวหลวง “ต้นนารีผล”	11
ภาพที่ 2.3 ภาพแสดง : ผลงาน “รีนเร็ง”	12
ภาพที่ 2.4 ภาพแสดง : ตู้พระไตรปิฎก	13
ภาพที่ 2.5 ภาพแสดง : จิตรกรรมภาพสัตว์หิมพานต์ (มักกะลีผล)	14
ภาพที่ 2.6 ภาพแสดง : ลายรดน้ำ	15
ภาพที่ 2.7 ภาพแสดง : ข้อมูลทางศิลปกรรมโบราณ	16
ภาพที่ 2.8 ภาพแสดง : ข้อมูลทางศิลปกรรมโบราณ	17
ภาพที่ 3.1 ภาพแสดง : แบบร่างลายเส้นดิจิทัลแบบที่ 1	20
ภาพที่ 3.2 ภาพแสดง : แบบร่างลายเส้นดิจิทัลแบบที่ 2	21
ภาพที่ 3.3 ภาพแสดง : แบบร่างโครงสี	22
ภาพที่ 3.4 ภาพแสดง : วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน	23
ภาพที่ 3.5 ภาพแสดง : การเตรียมพื้นก่อนเริ่มเขียนงาน	24
ภาพที่ 3.6 ภาพแสดง : การขัดเฟรมผ้าใบให้เรียบด้วยกระดาษทราย	24
ภาพที่ 3.7 ภาพแสดง : การคัดลอกลายเส้นลงบนเฟรมผ้าใบ	25
ภาพที่ 3.8 ภาพแสดง : การระบายสีแบบล้างพื้น	25
ภาพที่ 3.9 ภาพแสดง : การระบายสีกลางให้ทั่วทั้งภาพ	26
ภาพที่ 3.10 ภาพแสดง : การเก็บรายละเอียดของต้นไม้เขามอ	26
ภาพที่ 3.11 ภาพแสดง : การเขียนลายพรรณพฤกษา	27
ภาพที่ 3.12 ภาพแสดง : การเก็บรายละเอียดของสัตว์หิมพานต์	27
ภาพที่ 3.13 ภาพแสดง : การทากาวยางมะเดื่อ	28
ภาพที่ 3.14 ภาพแสดง : การปิดแผ่นทองคำเปลว	28
ภาพที่ 3.15 ภาพแสดง : ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ ชั้นที่ 1 “นารีผล 1”	29
ภาพที่ 3.16 ภาพแสดง : แบบร่างลายเส้นดิจิทัลแบบที่ 1	30
ภาพที่ 3.17 ภาพแสดง : แบบร่างลายเส้นดิจิทัลแบบที่ 2	31
ภาพที่ 3.18 ภาพแสดง : แบบร่างโครงสี	32

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 3.19 ภาพแสดง : การเตรียมพื้นที่ก่อนเริ่มเขียนงาน	33
ภาพที่ 3.20 ภาพแสดง : การระบายสีกลางบริเวณขอบภาพ	33
ภาพที่ 3.21 ภาพแสดง : การระบายสีบรรยากาศ	34
ภาพที่ 3.22 ภาพแสดง : การระบายสีกลางของต้นไม้และตัวภาพ	34
ภาพที่ 3.23 ภาพแสดง : การเก็บรายละเอียดของตัวภาพ	35
ภาพที่ 3.24 ภาพแสดง : การปิดทองเครื่องทรงหรือศิราภรณ์	35
ภาพที่ 3.25 ภาพแสดง : ผลงานศิลปศึกษาชั้นปีที่ 2 “นารีผล 2”	36
ภาพที่ 3.26 ภาพแสดง : การตรวจผลงานครั้งที่ 1	38
ภาพที่ 3.27 ภาพแสดง : การตรวจผลงานครั้งที่ 2	38
ภาพที่ 3.28 ภาพแสดง : การตรวจผลงานครั้งที่ 3	39
ภาพที่ 3.29 ภาพแสดง : การตรวจผลงานครั้งที่ 4	39
ภาพที่ 3.30 ภาพแสดง : "ละครเบิกโรงวันสันตติยาย ชุต เมฆลารามสุร"	40
ภาพที่ 3.31 ภาพแสดง : พิธีเปิดการจัดนิทรรศการศิลปศึกษาชั้นปีที่ 2 รุ่ง 2	40
ภาพที่ 3.32 ภาพแสดง : การนำเสนอผลงานต่อประธานในพิธี	41
ภาพที่ 3.33 ภาพแสดง : การนำเสนอผลงานต่อประธานในพิธี	41
ภาพที่ 3.34 ภาพแสดง : หน้าปกสื่อการสอน เรื่องการเขียนต้นไม้เขมอในงานจิตรกรรมไทย	42
ภาพที่ 3.35 ภาพแสดง : ความแตกต่างระหว่างต้นไม้ในงานจิตรกรรมไทยและต้นไม้จริง	42
ภาพที่ 3.36 ภาพแสดง : สมรรถนะประจำหน่วยการเรียนรู้	43
ภาพที่ 3.37 ภาพแสดง : เนื้อหาเกี่ยวกับต้นไม้เขมอ	43
ภาพที่ 3.38 ภาพแสดง : จิตรกรรมฝาผนัง วัดสุทัศน์เทพวราราม	44
ภาพที่ 3.39 ภาพแสดง : ต้นไม้ลักษณะต่างๆ	44
ภาพที่ 3.40 ภาพแสดง : รูปทรงของต้นไม้	45
ภาพที่ 3.41 ภาพแสดง : ลักษณะของใบไม้และพุ่มไม้	45
ภาพที่ 3.42 ภาพแสดง : ลวดลายและการตกแต่ง	46
ภาพที่ 3.43 ภาพแสดง : การใช้สี	46
ภาพที่ 3.44 ภาพแสดง : การจัดวางต้นไม้ในงานจิตรกรรมไทย	47

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 3.45 ภาพแสดง : วัสดุ อุปกรณ์	47
ภาพที่ 3.46 ภาพแสดง : การร่างภาพ	48
ภาพที่ 3.47 ภาพแสดง : การระบายสีโดยรวม	48
ภาพที่ 3.48 ภาพแสดง : การโอบน้าหนักและการตัดเส้น	49
ภาพที่ 3.49 ภาพแสดง : การเก็บรายละเอียด	49
ภาพที่ 4.1 ภาพแสดง : การวิเคราะห์เส้นในผลงาน	51
ภาพที่ 4.2 ภาพแสดง : การวิเคราะห์รูปทรง	52
ภาพที่ 4.3 ภาพแสดง : โครงสีและน้ำหนักโดยรวมของผลงาน	53
ภาพที่ 4.4 ภาพแสดง : ร่องรอยพื้นผิวของผลงาน	54
ภาพที่ 4.5 ภาพแสดง : การวิเคราะห์เส้นในผลงาน	55
ภาพที่ 4.6 ภาพแสดง : การวิเคราะห์รูปทรง	56
ภาพที่ 4.7 ภาพแสดง : โครงสีและน้ำหนักโดยรวมของผลงาน	57
ภาพที่ 4.8 ภาพแสดง : ร่องรอยพื้นผิวของผลงาน	58
ภาพที่ 4.9 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง โครงสร้างของภาพ	59
ภาพที่ 4.10 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง ความเป็นเด่น	60
ภาพที่ 4.11 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง สัญลักษณ์	61
ภาพที่ 4.12 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง โครงสร้างของภาพ	62
ภาพที่ 4.13 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง ความเป็นเด่น	63
ภาพที่ 4.14 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง สัญลักษณ์	64

บทที่ 1

บทนำ

การนำเสนอแนวคิดและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับ ความไม่เที่ยงของชีวิต และความลึกลับในโลกเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะในปาหิมพานต์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เกิดมหัศจรรย์ สู่ถึงการเตือนให้ระลึกถึงความจริงในพุทธศาสนาเกี่ยวกับอนิจจัง(ความไม่เที่ยง) และการหลงในสิ่งที่ไม่จริง

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

จากเรื่องราวของพระเวสสันดรชาดก เมื่อพระเวสสันดร พระนางมัทรีและบุตรีดา 2 คน คือชาลีราชกุมารและกัณหาชينا ราชกุมารี ถูกเนรเทศจากนครเดินทางไปสู่ป่าหิมพานต์เพื่อบำเพ็ญเพียร ท้าวสักกะเทวราชทรงทราบข่าวพระเวสสันดรโศกเศร้าเสด็จเข้าสู่ป่าหิมพานต์ ท้าวสักกะเทวราชจึงตรัสเรียกพระวิษณุกรรมให้สร้างบรรณศาลาให้เป็นที่พักอาศัยของพระเวสสันดร พระวิษณุกรรมหลังรับบัญชาแล้ว จึงลงจากเทวโลกเนรมิตบรรณศาลา 2 หลัง ส่วนสัตว์ร้ายในป่าหิมพานต์นั้นทันทันไม่หวั่น เพราะบารมีของพระเวสสันดร แม้สัตว์จะดุร้าย แต่เมื่อได้รับเมตตาจิตจากพระเวสสันดร สัตว์ดุร้ายนั้นจะกลับกลายเป็นมิตร แต่สำหรับบรรดาฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยากร และคนธรรพ์ทั้งหลายอาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ ส่วนใหญ่ยังมีกิเลส ตัณหาอยู่และเคยเจอพระนางมัทรีผู้ที่มีรูปร่างหน้าตางดงาม อาจตะแบกแล้วล่วงเกินศีลพระนางมัทรีได้ ท้าวสักกะเทวราชจึงได้เนรมิตต้นไม้วิเศษจำนวน 16 ต้น รอบทิศก่อนถึงบรรณศาลา ซึ่งต้นไม้วิเศษนี้จะออกผลที่มีรูปร่างเป็นหญิงสาวแรกน่ออายุราว 16 ปี ผิวพรรณงดงามปานนางฟ้านางสวรรค์ มีขนาดเท่ากับคน มีกลิ่นกายหอม ร่างกายเบา ไม่มีกระดูก อยู่ติดกับต้นไม้ได้เพียง 7 วัน ก็จะหลุดจากข้อแห่งเหี่ยวไป แต่ส่วนใหญ่พอผลสุกยังไม่ทันได้หล่นก็จะมีเหล่าดาบส ฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยากร คนธรรพ์ทั้งหลายมาแย่งกันเด็ดไปเสพสังวาส เมื่อเสพสังวาสแล้วก็จะเสื่อมอิทธิฤทธิ์ลง ต้องไปบำเพ็ญเพียรใหม่ ยกระดับจิตใจขึ้นแล้วจึงกลับออกไปได้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564) มักกะสิทธิ์ในศิลปกรรมไทยสะท้อนความงาม ความลุ่มหลง และการทดสอบจิตใจถูกนำมาตีความผ่านจิตรกรรมที่แสดงถึงความเชื่อ คติธรรม และจินตนาการอันลึกซึ้งของไทย

จิตรกรรมไทยแบบประเพณี เป็นศิลปะที่มีความประณีตแสดงความรู้สึกรู้สีก่อนชีวิตจิตใจและความเป็นไทยที่มีความอ่อนโยนละมุนละไม สร้างสรรค์สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนเป็นลักษณะประจำชาติ มีลักษณะเป็นรูปแบบพิเศษ นิยมเขียนบนฝาผนังภายในอาคารที่เนื่องในพระพุทธศาสนาและอาคารที่เนื่องด้วยบุคคลชั้นสูง คือ อุโบสถ วิหาร พระที่นั่ง บนแผ่นผ้า (ภาพพระบฏ) บนกระดาน (สมุดไทย) ทศชาติชาดก ไตรภูมิ วรรณคดี และชีวิตไทย ส่วนใหญ่นิยมเขียนประดับผนังพระอุโบสถ วิหาร (ยอดชาย พรหมอินทร์, 2562) การนำมักกะสิทธิ์มาใช้ในการงานจิตรกรรมไทยประเพณีสะท้อนถึงความงามและความลุ่มหลง พร้อมกับการเล่าเรื่องเกี่ยวกับการทดสอบจิตใจไม่เพียงสะท้อนความเชื่อทางศาสนา แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ภาพที่เชื่อมโยงธรรมชาติและจินตนาการ

จากความสำคัญขงเรื่องราวเชิงคติธรรมผ่านสัญลักษณ์ “นารีผล” โดยนำเรื่องราวของนารีผลมาสร้างสรรค์และผสมจินตนาการของผู้วิจัย ผ่านรูปแบบงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี โดยนำเนื้อหามาจัดองค์ประกอบใหม่ มุ่งเน้นการแสดงสภาวะทางอารมณ์ ความคิด และความรู้สึก

ผ่านตัวสัญลักษณ์อย่างนารีผล เปรียบได้ดั่งวัตถุกาม โดยเทคนิคแบบโบราณการระบายสีเรียบ ตัดเส้นอย่างปราณีต ปิดทองคำเปลว และจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Canva ในรายวิชาทัศนศิลป์-ศิลปะ เรื่องการเขียนต้นไม้เขมอ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมักกะลีผลในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี
- 1.2.2 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยตามจินตนาการเรื่องมักกะลีผล
- 1.2.3 เพื่อจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Canva ในรายวิชาทัศนศิลป์-ศิลปะ เรื่องการเขียนต้นไม้เขมอ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา

1.3 แนวความคิดของการวิจัย

การสะท้อนถึงอำนาจของกิเลสกาม ซึ่งมีอยู่ในสรรพสัตว์และมนุษย์ทุกคน กิเลสกามมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชีวิตและการกระทำของบุคคล หากผู้กระทำสามารถควบคุมและมีความรู้ในการพิจารณาอย่างถูกต้อง กิเลสนี้สามารถนำไปสู่ผลดีและการเจริญเติบโตทางจิตใจ แต่หากผู้ใดหลงใหลในกิเลสกามและไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ย่อมก่อให้เกิดความทุกข์ทรมาน และอาจทำให้ชีวิตเสื่อมลงได้ ผลงานมักกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ สะท้อนความสำคัญของสติและการควบคุมตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เกิดจากการกิเลสและความปรารถนาในสิ่งที่ไม่จริง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “มักกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) การศึกษาประวัติความเป็นมาของมักกะลีผล
- 2) การศึกษาคติความเชื่อของมักกะลีผล
- 3) การศึกษาเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี

1.4.2 ขอบเขตด้านรูปแบบ

สร้างสรรค์ผลงานผ่านจิตรกรรมไทยแบบประเพณี มักกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ

1.4.3 ขอบเขตด้านเทคนิค

สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ผลงานชิ้นที่ 1 เทคนิคสีอะคริลิก ปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง ขนาด 100 x 120 เซนติเมตร และผลงานชิ้นที่ 2 เทคนิคสีฝุ่น ปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง ขนาด 120 x 100 เซนติเมตร

1.4.4 ขอบเขตด้านสื่อการสอน

จัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Canva ในรายวิชาทัศนศิลป์-ศิลปะ เรื่องการเขียนต้นไม้เขมอ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา มีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่การอธิบายความหมายและความสำคัญ การเขียนต้นไม้เขมอ การอธิบายลักษณะและเอกลักษณ์ของงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี การแนะนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ขั้นตอนการร่างภาพ การระบายสีอย่างประณีต พร้อมทั้งสรุปเนื้อหาและทบทวนกระบวนการสร้างสรรค์

1.4.5 ขอบเขตด้านการนำเสนอผลงาน

- 1) เผยแพร่ผลงานผ่านการจัดแสดงนิทรรศการศิลปศึกษา นิพนธ์
- 2) การจัดทำเล่มศิลปศึกษา นิพนธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ “มักกะลีผล” ในรูปแบบจิตรกรรมไทยประเพณี

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 เสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมักกะลีผลและงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี
- 1.5.2 ผลงานศิลปศึกษา นิพนธ์รูปแบบจิตรกรรมไทยแบบประเพณี
- 1.5.3 สื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Canva ในรายวิชาทัศนศิลป์-ศิลปะ เรื่องการเขียนต้นไม้เขมอ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา
- 1.5.4 ส่งเสริมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1.6.1 มักกะลีผล คือ ต้นไม้วิเศษที่ออกผลเป็นหญิงสาว มีน้ำหนักรเบา หรือเรียกว่า นารีผล
- 1.6.2 จิตรกรรมไทย คือ การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี โดยใช้เทคนิคสีอะคริลิก สีฝุ่นปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง ระบายสีเรียบ ตัดเส้นอย่างประณีต
- 1.6.3 จินตนาการ คือ การสร้างสรรคภาพมักกะลีผลในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ซึ่งพรรณนาถึงต้นมักกะลีผลที่ตั้งอยู่ในป่า ล้อมรอบด้วยธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ภูเขา และอาคารสำหรับฤๅษี โดยมีบรรดาฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยากร และคนธรรพ์ที่ต่างแย่งชิงมักกะลีผล ภายในกรอบงานยังมีการพรรณนาถึงสัตว์หิมพานต์ที่อาศัยอยู่ในป่า สะท้อนความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “มักกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและค้นคว้าทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหลายแหล่งข้อมูลเพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้เบื้องต้นใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ผลงานไว้โดยสังเขปดังนี้

- 2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความเชื่อของมักกะลีผล
 - 2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี
 - 2.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของศิลปินและข้อมูลทางศิลปกรรม
 - 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความเชื่อของมักกะลีผล

2.1.1 ความหมายของมักกะลีผลหรือนารีผล

เปลื้อง ณ นคร (ม.ป.ป.) ให้ความหมายว่า ต้นไม้ในป่าหิมพานต์ ออกลูกเป็นหญิง นกสีทรี คนธรรพ์ วิทยาธร มาสอยเอาไปเป็นเมีย ลูกต้นมักกะลีผลนี้อยู่ได้ 7 วันก็เน่า บางทีเรียกว่า นารีผล

สมชาย ปานมุข (2559) ให้ความหมายว่า เมื่อต้นนารีผลออกช่อได้ 3 วันก็จะมีประจำเดือน 7 วันร่วงหลุดจากต้น เมื่อหลุดจากต้นแล้วยังอยู่ได้อีก 4-5 เดือน จึงจะเริ่มเหี่ยว เหมือนดอกไม้ และจะทยอยส่วนลงจนหายไปที่สุดในที่สุด ดอกของนารีผลมีลักษณะการหุบและบานเหมือนดอกบัว คือดอกจะบานเวลา 06.00 น. และดอกจะหุบเวลา 18.00 น. ดอกจะส่งกลิ่นหอมตลอดวันทั้งวันทั้งบริเวณนั้น

น. ณ ปากน้ำ (2522, น. 123) ให้ความหมายว่า มักกะลีผล เรียกอีกอย่างว่า นารีผล เป็นต้นไม้ในหิมพานต์ ออกลูกเป็นสตรี พวกวิทยาธร คนธรรพ์ นกสีทรีนิยมเหาะมาเด็ดนารีผลนี้ไปเซยชมเพียงชั่วครู่ยาม บางทีก็ยื้อแย่งกันตาย ศพตกลงโคนต้น จะมีฤๅษีศักดิ์สิทธิ์ตั้งกองไฟคอยชุบพวกเหล่านี้ให้คืนชีพและเหาะกลับไปสู่ที่พำนักของตน

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, น. 849) ให้ความหมายว่า มักกะลีผล ชื่อต้นไม้ในนิยายว่ามีอยู่ที่ป่าหิมพานต์ ออกผลเป็นรูปผู้หญิงสาวงาม ห้อยย้อยเป็นระย้า ผลเมื่อครบ 7 วันก็เน่านารีผลก็เรียก

อรุณวิษณุ วงศ์จุฑาพัฒน์ (ม.ป.ป) ให้ความหมายว่า นารีผล หรือ มักกะลีผล เป็นพืชแสนวิเศษที่มีรูปร่างเป็นหญิงงาม และพบได้ตามป่าหิมพานต์ เชื่อกันว่า นารีผลจะมีขั้วลูกอยู่ด้านบนศรีษะ รูปร่างของผลสดจะสวยงามคล้ายผู้หญิงที่มีหุ่นดี และผิวพรรณสวยงาม

นิวัติ กองเพียร (2541) ให้ความหมายว่า มักกะลีผล หรือต้นนารีผล เป็นต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ ออกผลเป็นหญิงสาวสวยงาม อยู่ในป่าหิมพานต์ เหล่าบรรดาฤๅษี นกสีทรี วิทยาธร และคนธรรพ์ ต่างพากันเหาะมาอ้อมเด็ดไปเซยชม

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลความหมายของมักกะลีผล สรุปได้ดังนี้

มักกะลีผล หรือ นารีผล หมายถึง ต้นไม้ในป่าหิมพานต์ที่ออกผลเป็นหญิงสาวรูปร่างงดงาม ผลของต้นไม้นี้มีลักษณะคล้ายสตรี ผิวพรรณงาม และมีกลิ่นหอม โดยจะอยู่ได้เพียง 7 วัน ก่อนจะหลุดร่วงและเหี่ยวเฉา มักกะลีผลเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ต้องการในหมู่นักสิทธิ์ วิทยากร และคนธรรมดา พวกกันเหาะมาเก็บผลดังกล่าวไปขายชม

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของมักกะลีผล

ต้นมักกะลีผล หรือ ต้นนารีผล ตั้งอยู่ในป่าหิมพานต์ ซึ่งเป็นป่าในวรรณคดีและความเชื่อเกี่ยวกับไตรภูมิตามคติศาสนาพุทธและฮินดู ป่าหิมพานต์เป็นสถานที่มหัศจรรย์ เต็มไปด้วยสิ่งแปลกประหลาดและสัตว์พิเศษมากมาย โดยเชื่อว่าบุคคลธรรมดาไม่สามารถเข้าไปได้ มีเพียงแต่นักสิทธิ์ วิทยากร หรือเทวดาอารักษ์เท่านั้นที่สามารถเหาะเข้าไปได้ หนึ่งในสิ่งมหัศจรรย์ของป่าหิมพานต์นั้นคือ ต้นมักกะลีผล ซึ่งเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ที่ออกผลเป็นหญิงสาวสวยงาม ผลของต้นมักกะลีผลเหล่านี้มักดึงดูดนักสิทธิ์และวิทยากรให้เหาะมาเด็ดไปขายชมตามใจ (นิวัติ กองเพียร, 2548)

1) พระเวสสันดรชาดก

เมื่อครั้งที่พระเวสสันดร พระนางมัทรี และกัณหาชालิณีถูกเนรเทศไปยังป่าหิมพานต์ ท้าวสักกะเทวราชทรงเล็งเห็นถึงอันตรายจากฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยากร และคนธรรมดา ที่อาจล่วงศีลเพราะความงดงามของพระนางมัทรี จึงเนรมิตต้นนารีผลจำนวน 16 ต้นขึ้นรอบบริเวณที่พักของพระนางมัทรี ต้นนารีผลเหล่านี้ออกผลที่มีลักษณะเหมือนหญิงสาวงดงาม ซึ่งดึงดูดฤๅษีและวิทยากรให้หลงใหลจนหมดอิทธิฤทธิ์ และต้องบำเพ็ญเพียรใหม่เพื่อฟื้นพลัง ต้นนารีผลจึงทำหน้าที่ปกป้องพระนางมัทรีจากอันตราย แม้เมื่อพระเวสสันดรและพระนางมัทรีเสด็จกลับสู่นครแล้วต้นมักกะลีผลหรือต้นนารีผลก็ยังคงอยู่ในป่าหิมพานต์ตราบจนถึงปัจจุบัน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564)

2) เถภูมิกถา (ไตรภูมิพระร่วง)

เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาเก่าแก่ที่อธิบายจักรวาลวิทยาแบบพุทธ โดยแบ่งโลกออกเป็นสามภพ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ ซึ่งเป็นที่ที่เราต้องเวียนว่ายตายเกิดไปจนถึงการสิ้นสุดของโลกที่ไม่จริง โดยมีนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการปกครองของจักรพรรดิราชที่ต้องมีบุญญาบารมีและปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม ในส่วนของป่าหิมพานต์ที่ตั้งอยู่บน เขาพระหิมพานต์ในชมพูทวีป มีสระน้ำและสัตว์ประหลาด เช่น ต้นหว่าที่กลายเป็นทองคำและนกขนาดใหญ่ รวมทั้งนารีผล ต้นไม้ที่ออกผลเป็นหญิงสาววัย 16 ปี ซึ่งดึงดูดเหล่าบรรดาฤๅษีให้หลงไปเสพสุข ความเชื่อนี้สะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างจินตนาการและแนวคิดพุทธศาสนาเกี่ยวกับความไม่จริงและการหลุดพ้น (พระยาสุริยกุล, 2554)

2.1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับมักกะลีผลตามตำนานและวรรณคดีไทย

1) ความเชื่อด้านความงามและความลุ่มหลง

มักกะลีผลเป็นต้นไม้ในป่าหิมพานต์ที่ออกผลเป็นหญิงสาวงดงามจนดึงดูดนักสิทธิ์ ฤๅษี วิทยากร และคนธรรมดาให้หลงใหลจนล่วงศีลธรรมและเสื่อมอิทธิฤทธิ์ สะท้อนคติความเชื่อเกี่ยวกับความงามของเพศหญิงที่อาจนำไปสู่ความเสื่อมถอยทางจิตวิญญาณ(ศิลปวัฒนธรรม, 2565)

2) ความเชื่อด้านการปกป้อง

ในตำนานพระเวสสันดรชาดก ท้าวสัถกะเทวราชได้เนรมิตต้นนารีผลขึ้นเพื่อปกป้องพระนางมัทรีจากฤๅษีและนักสิทธิ์ที่อาจลวงศีลเพราะความงมงายของนางมัทรี ผลนารีผลดึงดูดผู้ที่พบเห็นชวนให้หลงใหลจนหมดฤทธิ์และต้องบำเพ็ญเพียรใหม่ สะท้อนความเชื่อเรื่องสิ่งมหัศจรรย์ที่ใช้ปกป้องผู้บริสุทธิ์ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564)

3) ความเชื่อในความเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

มักกะลีผลปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง และภาพจิตรกรรมไทยในบริบทของความศักดิ์สิทธิ์ในป่าหิมพานต์ ซึ่งเป็นดินแดนเหนือธรรมชาติที่บุคคลธรรมดาไม่สามารถเข้าถึงได้ ผลนารีผลจึงถูกมองว่าเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่แสดงถึงอำนาจของสวรรค์ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564)

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างสรรคงานจิตรกรรมไทยประเพณี

2.2.1 ความหมายของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2543) ให้ความหมายว่า จิตรกรรมไทยประเพณีเป็นศิลปกรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และค่านิยมของสังคมไทยในอดีต โดยเน้นการรับใช้ศาสนาพุทธ ผ่านการเล่าเรื่องในรูปแบบภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับพุทธประวัติ ชาดก หรือไตรภูมิ ลักษณะเด่นของจิตรกรรมไทยประเพณีคือการใช้มิติแบบแบนราบ สีเส้นสดใส เช่น สีทอง สีคราม และการแสดงอารมณ์ด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ ตัวงานมักพบในบริบทของวัด เช่น พระอุโบสถหรือวิหาร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดธรรมะและปลูกฝังศรัทธาในศาสนา โดยสะท้อนถึงความร่วมมือของชุมชนและคุณค่าในเชิงจิตวิญญาณที่ควรอนุรักษ์

วรรณภา ฦ สงขลา (2533) ให้ความหมายว่า จิตรกรรมไทยประเพณีว่าเป็นงานศิลปะที่สะท้อนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย โดยเน้นการเล่าเรื่องต่อเนื่องเกี่ยวกับพุทธประวัติและชาดกด้วยมิติที่แบนราบและสีเส้นสดใส ภาพเหล่านี้มักพบในศาสนสถาน เช่น พระอุโบสถและวิหาร เพื่อสื่อธรรมะและปลูกฝังศรัทธา โดยใช้สัญลักษณ์และการจัดองค์ประกอบของภาพเพื่อแสดงอารมณ์และความหมาย งานจิตรกรรมไทยประเพณีจึงสะท้อนถึงความร่วมมือในชุมชนและมีคุณค่าเชิงจิตวิญญาณที่ควรอนุรักษ์

เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว (2556) ได้ให้ความหมายของจิตรกรรมไทยแบบประเพณีไว้ว่า คือการวาดภาพพระบารมี สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของช่างไทยโบราณที่มีการคิดค้นวัสดุเทคนิค รูปแบบ ฯลฯ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง เป็นที่ยอมรับ และสืบทอดจนกลายเป็นประเพณี

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลความหมายจิตรกรรมไทยแบบประเพณี สรุปได้ดังนี้

จิตรกรรมไทยประเพณีเป็นศิลปะที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และค่านิยมของสังคมไทย โดยเน้นการถ่ายทอดเรื่องราวทางศาสนาพุทธ เช่น พุทธประวัติและชาดก ผ่านภาพวาดที่ใช้มิติแบนราบและสีเส้นสดใส โดยมีสัญลักษณ์และการจัดองค์ประกอบที่ช่วยแสดงอารมณ์และความหมาย งานจิตรกรรมเหล่านี้มักพบในศาสนสถาน เช่น วัดหรือพระอุโบสถ เพื่อสื่อธรรมะและปลูกฝังศรัทธาในศาสนา โดยสะท้อนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาของช่างไทยโบราณที่ควรอนุรักษ์

2.2.2 ลักษณะของงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี

จิตรกรรมไทยมีลักษณะเฉพาะพิเศษที่บ่งบอกถึงความเป็นชนชาติไทยเป็นงานในลักษณะที่เป็นประณีตศิลป์ ส่วนมากมักจะพบอยู่ในกลุ่มบุคคลชั้นสูง เช่น ในราชสำนักของพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ เสนาบดี ตลอดจนพระสงฆ์ พระราชาคณะ ผู้สูงด้วยสมณศักดิ์ หรือแม้กระทั่งได้มีการสั่งทำเป็นพิเศษเพื่อใช้สำหรับเป็นเครื่องประกอบในพิธีต่างๆ และมักจะทำขึ้นในจำนวนจำกัด (มารุต อัมรานนท์, 2541, น. 49) ในเอกสารไทยศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ระบุว่า จิตรกรรมไทยมักแสดงบรรยากาศแห่งความเงียบสงบ ภาพบุคคลที่เป็นประธานของฉาก เหตุการณ์ มักจะเป็นภาพพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ ภาพพระราชากับพระมเหสี หรือภาพเทวดาที่มีท่าทาง คล้ายละคร เขียนขึ้นด้วยรูปแบบ ที่ไม่เคร่งครัดในรายละเอียดตามความเป็นจริง ไม่เคร่งครัดในการ แสดงลักษณะสรีระ แต่เส้น อ่อนโค้งที่ประกอบกันเป็นภาพบุคคลทำให้ดูเหมือนว่าบุคคลเหล่านั้นกำลัง เคลื่อนไหวอยู่ในเหตุการณ์นั้นโดยมีฉากเป็นภาพทิวทัศน์ หรือเป็นภาพปราสาทราชวัง (สุโขทัยธรรมาธิราช, 2537, น. 193) จิตรกรรมไทยมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่รวมกันดังเช่นในประเทศไทย มีชนบประเพณีและวัฒนธรรมเป็นของตนเองจึงถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้นลงในงานจิตรกรรม ทำให้ จิตรกรรมนั้นมีรูปแบบและแนวความคิดที่มีเอกลักษณ์ไทยที่เรียกว่า จิตรกรรมไทย หรือจิตรกรรมไทย แบบประเพณี (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2543 , น. 19) กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในดินแดนประเทศไทยย่อมหมายถึง ประชาชนชาวบ้านที่เป็นคนไทย การก่อเกิดศิลปะไทยหรือจิตรกรรมไทยย่อมจะต้องเริ่มต้นมาจากช่าง ศิลป์พื้นบ้านไทย และเชื่อว่าจะต้องอาศัยระยะเวลาในการ วิวัฒนาการในลักษณะ ของการสืบทอดมา ยาวนาน ในระยะแรกจึงเป็นศิลปะพื้นบ้านไทย ซึ่งหมายรวมทั้งจิตรกรรมไทยและศิลปะไทยในรูปแบบ อื่นด้วย ในเอกสารไทยศึกษา มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราชได้ระบุถึงจิตรกรรมไทยว่า จิตรกรรม ไทยหรือจิตรกรรมแบบประเพณีไทย มุ่งแสดงภาพเล่าเรื่องเหตุการณ์ จะจัดภาพเป็นเหตุการณ์ตอน เดียวหรือหลายตอนโดยมีการ จัดลำดับให้เข้าใจง่าย ระบายภาพด้วยสีเรียบและตัดเส้นเป็นรูปร่าง อย่างประณีต ตลอดจนรายละเอียดต่างๆ ใช้สีหลักเพียงไม่กี่สี เช่น สีแดง สีแสด สีเหลือง สีเขียว สีดำ และสีขาว สีหลักๆ เหล่านี้เมื่อผสมกันจะได้เป็นสีอื่นๆ อีก และสีเหล่านี้ช่างเขียนได้จัดวางให้ประกอบ กันอย่างเหมาะสม (สุโขทัยธรรมาธิราช, 2537 , น. 193)

ลักษณะของจิตรกรรมไทยที่ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2543) กล่าวถึงคือ เป็นจิตรกรรมแบบอุดมคติ (Idealistic) มากกว่าจะเป็นแบบเหมือนจริง (Realistic) เช่น การวาดชนชั้นสูงได้แก่ พระพุทธเจ้า พระมหากษัตริย์ พระมเหสีและข้าราชการบริวาร สิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น พระที่นั่ง ปราสาท โบสถ์วิหาร มักวาดตามความคิดเห็นของจิตรกรมากกว่าวาดให้เหมือนจริง ดังนั้นภาพบุคคลชั้นสูงใน จิตรกรรมฝาผนังของไทยจึงเป็นรูป 2 มิติ คือ เป็นรูปแบบๆ ไม่แสดงแสงและเงาอย่างในจิตรกรรมตะวันตก ในรูปทรงของคนตัดเส้นรอบนอกเพื่อแสดงรูปร่างและวาดเครื่องแต่งกายตามสถานภาพของบุคคล นั้นๆ ภาพชนชั้นสูงไม่แสดงความรู้สึกบนใบหน้า หากแต่แสดงด้วยกิริยาท่าทาง เช่น แสดงการร้องไห้ หรือโศกเศร้าด้วยการก้มหน้าและยกมือขึ้นประหนึ่งจะช้บน้ำตาเช่นเดียวกับการแสดงอาการเบิกบาน ด้วยที่ท่าร้ายรำ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2543 , น. 20)

2.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับศิลปินและข้อมูลทางศิลปกรรม

2.3.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องของศิลปิน

1) ประเสริฐ หมิ่นแพน

ภาพแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับป่าหิมพานต์สะท้อนความเป็นไทยและเปิดโอกาสให้ได้สร้างสรรค์ศิลปะที่มีเอกลักษณ์ โดยผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับจินตนาการส่วนตัว เพื่อนำเสนอความงดงามของศิลปะไทย

ภาพที่ 2.1 ภาพแสดง : ผลงานจิตรกรรมบัวหลวง “ป่าหิมพานต์”
ที่มา : ประเสริฐ หมิ่นแพน (2563)

การวิเคราะห์เนื้อหา แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับป่าหิมพานต์ ใช้สัตว์ในจินตนาการและ
ธรรมชาติในการเล่าเรื่องราวและแสดงความเชื่อทางวัฒนธรรม โดยผสมผสานระหว่างความเป็นจริง

และจินตนาการอย่างประณีต รวมถึงการแสดงถึงความสัมพันธ์อันกลมเกลียวระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม สื่อถึงวัฒนธรรมความงาม และความหมายในเชิงปรัชญาของชีวิตอย่างสมบูรณ์

การวิเคราะห์รูปแบบ การจัดองค์ประกอบแบบสมมาตรที่เต็มไปด้วยสัตว์หลากหลายชนิด และมีการจัดพื้นที่ในภาพให้ดูคล้ายจิตรกรรมฝาผนัง รายละเอียดของต้นไม้และขอบภาพที่ประดับด้วยลายไทยสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปิน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานของศิลปิน ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจจากลวดลายดอกไม้บริเวณขอบภาพ นำมาประยุกต์เป็นลวดลายพรรณพฤกษาสำหรับการออกแบบขอบภาพ รวมถึงการเขียนสีต้นไม้และเขมอ ซึ่งถูกนำมาปรับใช้ในผลงานของผู้วิจัยอย่างสร้างสรรค์

2) ธนวัฒน์ จันทรพิมาย

จากเรื่องราวในวรรณคดีไทยและความเชื่อผ่านตำนานและความเชื่อในป่าหิมพานต์ พร้อมสะท้อนความลึกลับและเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ และความเป็นวัฒนธรรมไทย

ภาพที่ 2.2 ภาพแสดง : ผลงานจิตรกรรมบัวหลวง “ต้นนารีผล”
ที่มา : ธนวัฒน์ จันทรพิมาย (2566)

การวิเคราะห์เนื้อหา ภาพต้นไม้ขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางของงานสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับต้นนารีผลเชื่อมโยงถึงธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ และการเชื่อมต่อระหว่างมนุษย์ สัตว์และเทพ มีการแสดงออกภาพมนุษย์ สัตว์ และสิ่งมีชีวิตในจินตนาการที่กระจายอยู่รอบต้นไม้

การวิเคราะห์รูปแบบ การจัดองค์ประกอบภาพแบบศูนย์กลาง มีต้นไม้ตั้งอยู่กลางภาพและองค์ประกอบรอบๆถูกจัดให้สมมาตร ช่วยดึงดูดความสนใจให้ไปอยู่ที่จุดศูนย์กลาง ขอบภาพตกแต่งด้วยลวดลายละเอียดช่วยเพิ่มมิติและความงดงามให้กับผลงาน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานของศิลปิน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากขอบภาพที่เล่าเรื่องราวมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบขอบภาพ โดยออกแบบเกี่ยวกับสัตว์พิเศษในป่าหิมพานต์ พร้อมทั้งจัดวางองค์ประกอบโดยมีต้นไม้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง และล้อมรอบด้วยเหล่าฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยาร และคนธรรพ์ที่กระจายตัวอยู่รอบต้นไม้

3) อปดุลรอมาน ปิยาเล่

ภาพที่เน้นป่าหิมพานต์เป็นหลัก เนื่องจากมีเหล่ากนิษฐ กนิรีบินร่อน การเขียนป่าหิมพานต์นี้เป็นที่นิยม เนื่องจากได้สร้างสรรค์จินตนาการได้อย่างไม่มีขีดจำกัด

ภาพที่ 2.3 ภาพแสดง : ผลงาน “รื่นเริง”

ที่มา : เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล. (2551). เส้นสายลายไทย ชุด เจือก กนิรี มักกะสิลล.

กรุงเทพฯ: เศรษฐศิลป์.

การวิเคราะห์เนื้อหา เชื่อมโยงกับตำนานเกี่ยวกับป่าหิมพานต์ พื้นที่ในจินตนาการที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ลักษณะต้นไม้ถูกนำเสนอด้วยรายละเอียดที่มีความสมจริง แต่ยังแฝงไว้ด้วยความงามเชิงจินตนาการ ใบไม้ ดอกไม้ และลำต้นถูกวาดด้วยความประณีตแสดงความหลากหลายของพันธุ์ไม้

การวิเคราะห์รูปแบบ การวางองค์ประกอบในแต่ละส่วนของภาพดูสมดุล แต่ยังคงมีความเคลื่อนไหวที่สื่อถึงธรรมชาติที่มีชีวิต ภาพมีการแบ่งพื้นที่เป็นลำดับชั้น ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ทำให้รู้สึกถึงมิติของป่า

จากการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานของศิลปิน ผู้วิจัยได้นำหลักการทำงานของศิลปิน เช่น การเขียนต้นไม้ การตัดเส้น การโฉบสี การกระทุ้งสี และการสร้างระยะของใบไม้ มาปรับใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง

2.3.2 ข้อมูลทางศิลปกรรม

แสดงรูปแบบภาพภาพเขียนเป็นแบบประเพณี เป็นงานแบบอุดมคติลักษณะเป็นภาพ 2 มิติ เกี่ยวกับ พุทธประวัติ ชาดก ไตรภูมิ วิถีชีวิตของชาวบ้านและเรื่องราวความเชื่อในป่าหิมพานต์ งานจิตรกรรมไทยโบราณมีเทคนิคและวิธีการหลายขั้นตอนและแฝงไปด้วยความประณีตสวยงามของ ต้นไม้ เครื่องอาภรณ์ และลีลาท่าทางของตัวภาพที่มีความอ่อนช้อยแสดงความเป็นเอกลักษณ์

ภาพที่ 2.4 ภาพแสดง : ตูพระไตรปิฎก
ที่มา : อภิวันท์ อดุลยพิเชษฐ์ (2555)

การวิเคราะห์เนื้อหา เรื่องราวในตำนานเทพของไทย เขียนเป็นภาพบรรดาฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยากร และคนธรรพ์ต่างกำลังแย่งชิงนางมุกะลีผล (ต้นไม้ในสวรรค์ที่ออกผลเป็นสตรีและจะเหี่ยวแห้งในเวลาไม่นาน)

การวิเคราะห์รูปแบบ ภาพลายรดน้ำมีการจัดองค์ประกอบภาพที่น่าสนใจคือ ใช้ลำต้นไม้เป็นแนวเส้นแบ่งพื้นที่ภาพเป็นฝั่งซ้ายและขวาท่าทางของเหล่าคนธรรพ์ในกิริยาต่าง ๆ กัน ถูกจัดวางบนแนวโครงสร้างที่ต่อเนื่องกัน นอกจากนี้ช่างยังใส่ลูกเล่นเป็นรูปงูที่เลื้อยออกจากโพรงไม้โดยสายตาจ้องจับที่ตุ๊กแก

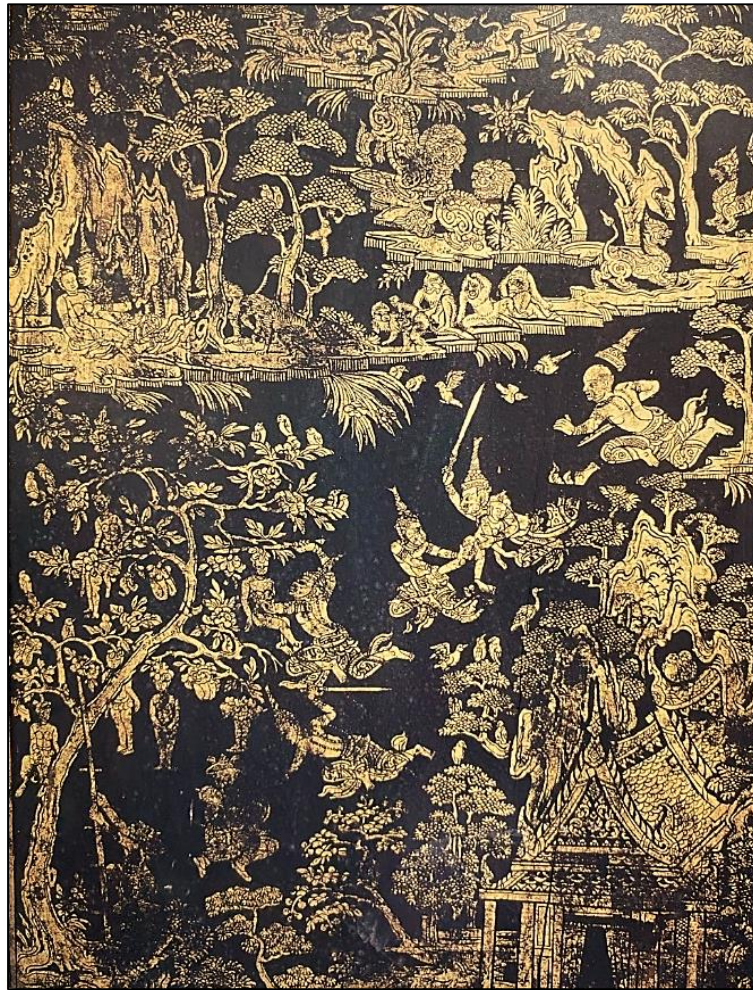

ภาพที่ 2.5 ภาพแสดง : จิตรกรรมภาพสัตว์หิมพานต์ (มักกะลีผล)

ที่มา : นิยะดา เหล่าสุนทร และพีระพัฒน์ สำราญ. (2559). จิตรกรรมภาพสัตว์หิมพานต์ พระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

การวิเคราะห์เนื้อหา เรื่องโลภย์สณฐานเหลี่ยมนี้ มีเขาหิมพานต์ชื่อสุทัศนภู มีพรรณดุจศรีทองเป็นที่อยู่แห่งมหัศจรรย์เทวราช มีเทพบริวารมาก มีไม้นารีผลพวกวิหยาธรรมาช่วงชิงกันพาเอานารีผลนั้นไปเซยชมกำหนด 7 วันก็อันตรธานไป กลางเสามีพญาครุฑแปลงเพศเป็นมานพมาเล่นสกา กับพระเจ้าพรหมทัต ณ เมืองพาราณสี แล้วลักพานางสุสนธิ์หนีไปวิมานไม้ในเกาะ ปลายเสามีวิมานเทพดา ยอดเขาเนมินธร

การวิเคราะห์รูปแบบ จิตรกรรมฝาผนังที่วัดสุทัศนเทพวราราม จะมีสีค่อนข้างคล้ำ แต่มีองค์ประกอบที่สดใสมาก ทำให้มีชีวิตขึ้นเป็นแห่งๆ องค์ประกอบที่สดใสตรงภาพหนึ่งก็คือภาพผนังด้านซ้ายสุดของด้านหน้า ณ ที่นี้ สีสน้ำตาลและสีเหลืองจะประกอบกันเป็นภาพที่มีชีวิตจิตใจอย่างน่าดู ตรงกันข้ามกับพื้นสีเขียวในภาพแผ่นใหญ่ก็จะลักษณะเช่นเดียวกันกับภาพแผ่นอื่นๆ

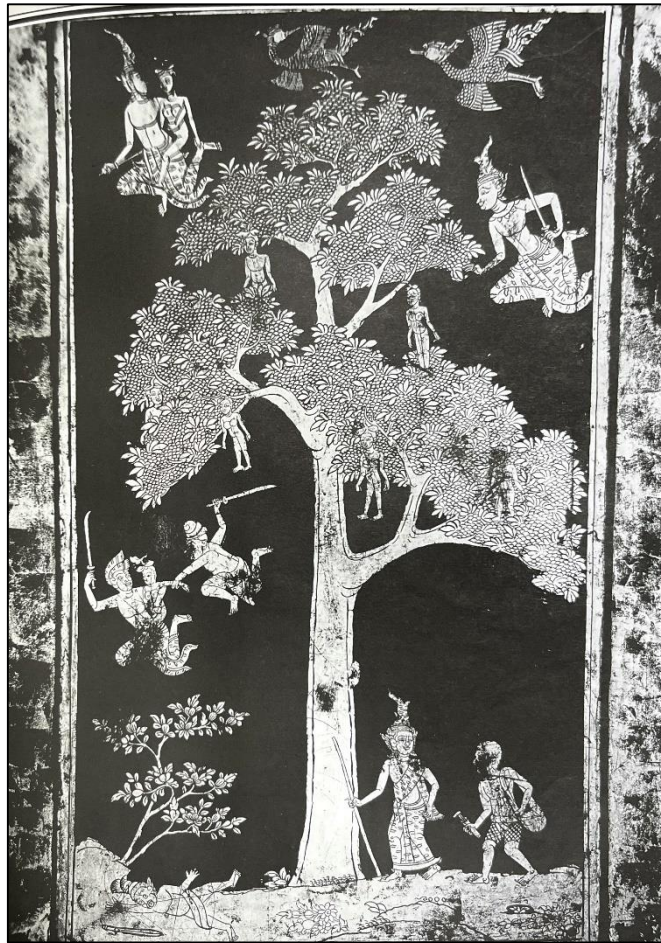
ภาพที่ 2.6 ภาพแสดง : ลายรดน้ำ

ที่มา : บุญเตือน ศรีวรพจน์. (2549). *ชาดกและพุทธประวัติจากตู้ลายรดน้ำ*. กรุงเทพฯ : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.

การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นภาพป่าหิมพานต์ เช่น นรสิงห์ ราชสีห์ คชสีห์ และสัตว์ที่มีอยู่ในธรรมชาติ มีเหล่าบรรดาฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยาธร และคนธรรพ์ต่างพากันมาเด็ดและแย่งชิงมักกะลีผล

การวิเคราะห์รูปแบบ ภาพลายรดน้ำเกี่ยวกับเรื่องราวของมักกะลีผล มีความซับซ้อนของลวดลายและการวาดที่สะท้อนถึงความประณีต

ศึกษากิริยาท่าทางการแย่งชิงนารีผลของเหล่าบรรดาฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยาธร และคนธรรพ์ และสัตว์อื่นๆ

ภาพที่ 2.7 ภาพแสดง : ข้อมูลทางศิลปกรรมโบราณ
ที่มา : เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล. (2551). เส้นสายลายไทย ต้นไม้ลายไทย. กรุงเทพฯ : เศรษฐศิลป์.

การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับวรรณคดีไทยหรือสิ่งมหัศจรรย์ในป่าหิมพานต์ สะท้อนตำนานนาริผลจากป่าหิมพานต์ โดยมีต้นไม้วิเศษที่ออกผลเป็นหญิงสาวงดงาม

การวิเคราะห์รูปแบบ ภาพลายรดน้ำ มีลักษณะเป็นงานจิตรกรรมไทยโบราณใช้เส้นละเอียดและประณีตในการแสดงลวดลาย มีความสมดุลในองค์ประกอบ ทั้งต้นไม้ ตัวละคร และพื้นที่ว่าง ต้นไม้อาจเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ การเก็บมักกะลีผลอาจสื่อถึงความปรารถนา ความหลงใหล หรือการแสวงหาในชีวิต

ภาพที่ 2.8 ภาพแสดง : ข้อมูลทางศิลปกรรมโบราณ

ที่มา : เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล. (2551). เส้นสายลายไทย ต้นไม้ลายไทย. กรุงเทพฯ : เศรษฐศิลป์.

วิเคราะห์เนื้อหา ต้นไม้อยู่ตรงกลางเป็นจุดเด่นของภาพ มีรูปร่างหญิงสาว(นารีผล) ปรากฏตามกิ่งก้าน สื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์และความพิเศษในตำนาน มีมนุษย์และสัตว์ในตำนานแสดงถึงความลึกลับของความเชื่อ

การวิเคราะห์รูปแบบ เป็นลายก้ามปูอย่างสมัยอยุธยาและธนบุรี การใช้เส้นที่ประณีต เส้นสายของต้นไม้และกิ่งก้านแสดงถึงการออกแบบอย่างสมดุล องค์ประกอบมีความสมดุลระหว่างต้นไม้ ตัวละคร และฉากหลัง ขอบมีการตกแต่งลวดลาย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางศิลปกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาท่าทางและอิริยาบถของเหล่าบรรดาฤๅษี นักสิทธิ์ วิยาธร และคนธรรพ์ที่เหาะมาเก็บหรืออุ้มนารีผล รวมถึงการออกแบบเครื่องแต่งกายและลักษณะของต้นไม้เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีเอกลักษณ์

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุจิตรา อ่อนค้อม (2024) ได้ศึกษาวิจัยธรรมนิยาย ชุดสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม มักกะลีผล ธรรมนิยายเล่าเรื่องราวอิงประวัติศาสตร์ "มักกะลีผล" บอกเล่าเรื่องราวชีวิตวัยเยาว์ของเด็กชายเจริญเมื่ออายุได้ 6 ขวบ จวบจนดำเนินชีวิตเข้าสู่พระบวรทางพุทธศาสนา และเดินทางเข้าสู่วัดป่ามะม่วง ซึ่งนับเป็นปฐมบทแห่งการแสวงหาธรรมของหลวงพ่อกุณจะ ได้พบกับความสุข ชุกชวน และวีรกรรมสะสมกรรมอันหลากหลายของเด็กชายเจริญ พร้อมสัมผัสความผูกพันระหว่างยายหลายแห่งหมู่บ้าน "บางม่วงหมู่" อันเป็นบทเรียนทางโลก ก่อนที่ท่านจะได้เรียนรู้บทเรียนทางธรรมอันประเสริฐสุด หลายเรื่องราวจะช่วยชี้แนะให้คุณได้ทราบถึงข้อเท็จจริงสำคัญที่ว่า "เวรกรรมมีจริง" "บุคคลหว่านพืชเช่นไรย่อมได้ผลเช่นนั้น" และ "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" นั้นมีอยู่จริง

ชไมพร เพ็ชรพราย (2550) ได้ศึกษาวิจัยธรรมนิยายเรื่อง นารีผล ของสุทิสสา อ่อนค้อม ธรรมนิยายเรื่องนารีผล พบว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวประวัติของหลวงพ่อกุณจะ ฐิตธมโม ในวัยหนุ่ม กลวิธีการแต่ง ใช้ตัวละครสำคัญ คือหลวงพ่อกุณจะ ฐิตธมโม เป็นตัวดำเนินเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่องใช้ 2 วิธี คือ วิธีลำดับเหตุการณ์ก่อนหลังตามปีปฏิทิน และวิธีสร้างปมปัญหาเพื่อเข้าใจ การปิดเรื่องใช้วิธีให้ผู้อ่านสนใจติดตามเรื่องราวชีวิตของพระเจริญที่ยังคงมีบทบาทในธรรมนิยายเรื่องอื่นที่ต่อจากนารีผล การนำเสนอตัวละครใช้วิธีบอกกล่าวโดยตรง การนำเสนอฉากและบรรยากาศในเรื่องชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวชนบททั่วไปที่มีความสอดคล้องกันระหว่างตัวละครกับฉาก การใช้ภาษาที่ง่ายมีความชัดเจน ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะวิถีชีวิตชาวพุทธของไทยที่ใช้ภูมิปัญญาสอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวัน ภาพสะท้อนทางด้านวัฒนธรรมผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพิธีกรรมทางพุทธศาสนาความเชื่อในการดำรงชีวิต และสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาไทยในสังคมพุทธ

สุรพันธ์ ขวัญแสนสุข (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสุขนาฏกรรมจากหิมพานต์ งานวิทยานิพนธ์ตามหัวข้อเรื่อง “สุขนาฏกรรมจากหิมพานต์” พบว่าเป็นการสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรม 2 มิติ เทคนิคสีอะคริลิก นำเสนอในรูปแบบงานจิตรกรรมที่นำสัญลักษณ์จากคติไตรภูมิอย่างนารีผลอันเป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของกามคุณ มาพัฒนาและต่อยอดในรูปแบบงานจิตรกรรมไทย ประเพณี มีจุดมุ่งหมายในการทำงานเพื่อการแสดงออกทางด้านความคิด อารมณ์ และความรู้สึกผ่านตัวสัญลักษณ์คือนารีผลและนักสิทธิ์วิทยากร โดยใช้เทคนิคการประกอบสร้างรูปทรงต่างๆ ให้เกิดสีสัน เลื่อมพราย ระเบียบระเบียบ สร้างแรงดึงดูดและความน่าหลงใหล สะท้อนคุณลักษณะของวัตถุกามอันเป็นสิ่งที่ละได้ยาก ซึ่งก่อให้เกิดเหตุแห่งสุขนาฏกรรม อันนำมาถึงผลแห่งกามคุณที่ยึดเหนี่ยวรั้งจิตใจอย่างไม่มีวันจบสิ้น

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน

ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ เรื่อง “มักกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ” ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลดังกล่าวเพื่อนำมาวิเคราะห์และกลั่นกรองเป็นองค์ประกอบของศิลปศึกษานิพนธ์ในรูปแบบจิตรกรรมไทยแบบประเพณี

- 3.1 การศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล
- 3.2 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และการจัดทำสื่อการเรียนการสอน
- 3.3 การวิเคราะห์และการสรุปผลการวิจัย
- 3.4 การนำเสนอผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และสื่อการเรียนการสอน

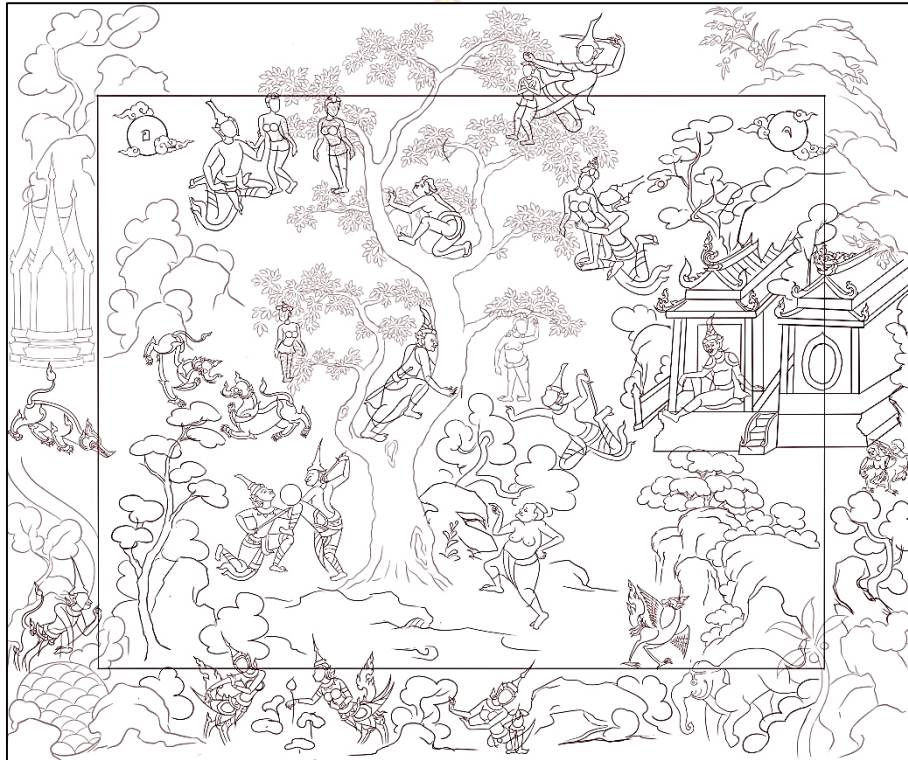
3.1 การศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล

- 3.1.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความเชื่อของมักกะลีผล
- 3.1.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างผลงานจิตรกรรมไทยประเพณี
- 3.1.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของศิลปและข้อมูลทางศิลปกรรม
- 3.1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์

- 3.2.1 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ ผลงานชิ้นที่ 1

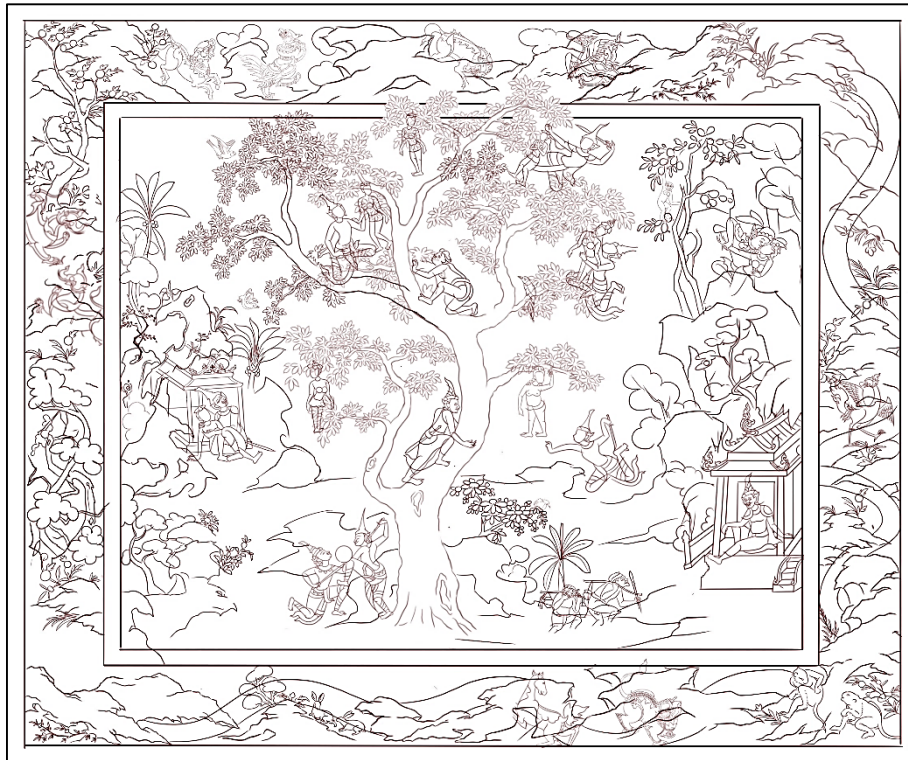
1) ออกแบบภาพร่าง จากโปรแกรมโปรครีเอท (Procreate)

ภาพที่ 3.1 ภาพแสดง : แบบร่างลายเส้นดิจิทัลแบบที่ 1

ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2567

การออกแบบร่างลายเส้น เป็นการออกแบบแนวคิดริเริ่ม (idea sketch) ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปินและข้อมูลทางศิลปกรรมเกี่ยวกับมักกะลีผล ต้นไม้ที่ออกผลเป็นหญิงสาว มีเหล่าบรรดาฤๅษี นักสิทธิ์ วิชยาธร และคนธรรพ์ ต่างมาแย่งชิงกันไปเชยชม ในส่วนของขอบภาพ มีการพรรณนาถึงสัตว์ในป่าหิมพานต์ โดยมีการครอบภาพ

ภาพที่ 3.2 ภาพแสดง : แบบร่างลายเส้นดิจิทัลแบบที่ 2
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2567

ภาพแสดงการปรับแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยออกแบบให้เรื่องราวของ มังกะลีผลและเหล่าบรรดาฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยาธร และคนธรรพ์ ไม่ถูกครอบภาพเหมือนในแบบร่างที่ 1 พร้อมทั้งออกแบบขอบภาพใหม่ที่พรรณนาถึงธรรมชาติและสัตว์หิมพานต์ในป่า เพื่อเสริมความโดดเด่นและเชื่อมโยงกับบริบทของเรื่องราว

แบบร่างโครงสี

ภาพที่ 3.3 ภาพแสดง : แบบร่างโครงสี

ที่มา : ภาพร่างโครงสีโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2567

การใช้โทนสีเย็นบริเวณพื้นหลังต้นมักกะลีผล ช่วยสร้างบรรยากาศสงบ ลึกลับ ขณะเดียวกัน การใช้โทนสีร้อนบริเวณขอบภาพ เครื่องทรงตัวและศิราภรณ์ ช่วยเน้นจุดเด่นให้แก่ภาพ

- 2) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และสื่อการเรียนการสอน
อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

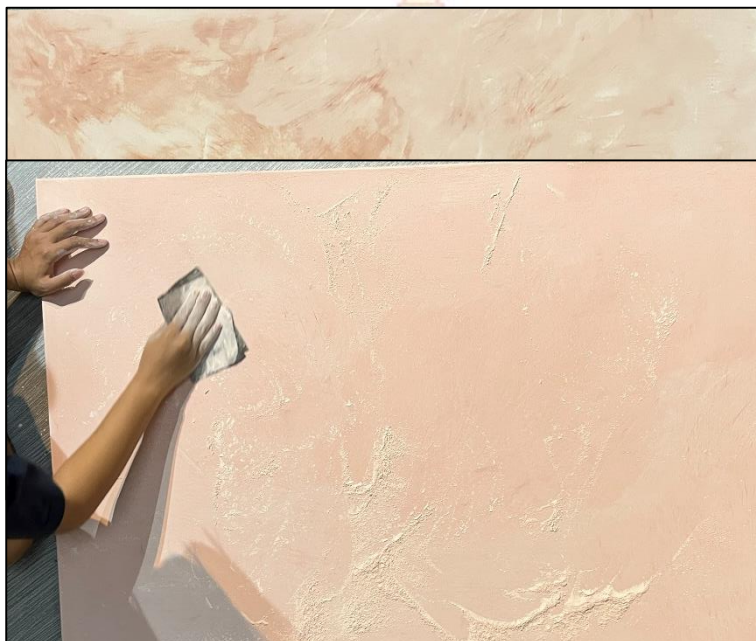

ภาพที่ 3.4 ภาพแสดง : วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ภาพถ่ายโดย ภัสสร หอมสุคนธ์เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2567

1. กาวลาเท็กซ์
2. สีพลาสติก
3. แปรงสำหรับทาสีรองพื้น
4. ดินสอพอง
5. กระดาษทรายชนิดละเอียด
6. สะพานรองมือ
7. สีอะคริลิกชนิดด้าน
8. พู่กันขนาดต่างๆสำหรับระบายสี
9. กาวยางมะเดื่อ
10. แผ่นทองคำเปลว
11. สีฝุ่น

3) ขั้นตอนการทำงาน

การเตรียมพื้นสำหรับงานจิตรกรรมไทย เริ่มจากการผสมดินสอพอง กาวลาเท็กซ์ และ สีพลาสติกในอัตราส่วน 3:1:1 จากนั้นผสมจนเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วนำไปทาลงบนพื้นผิวเฟรมผ้าใบ ประมาณ 2-3 ชั้น เมื่อพื้นแห้งสนิท ใช้กระดาษทรายละเอียดขัดแต่งให้ผิวเรียบเสมอกัน ก่อนเข้าสู่ ขั้นตอนการเขียนงานจิตรกรรม

ภาพที่ 3.5 ภาพแสดง : การเตรียมพื้นก่อนเริ่มเขียนงาน
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2567

ภาพที่ 3.6 ภาพแสดง : การขัดเฟรมผ้าใบให้เรียบด้วยกระดาษทราย
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2567

ภาพที่ 3.7 ภาพแสดง : การคัดลอกลายเส้นลงบนเฟรมผ้าใบ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2567

ภาพที่ 3.8 ภาพแสดง : การระบายสีแบบล้างพื้น
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2567

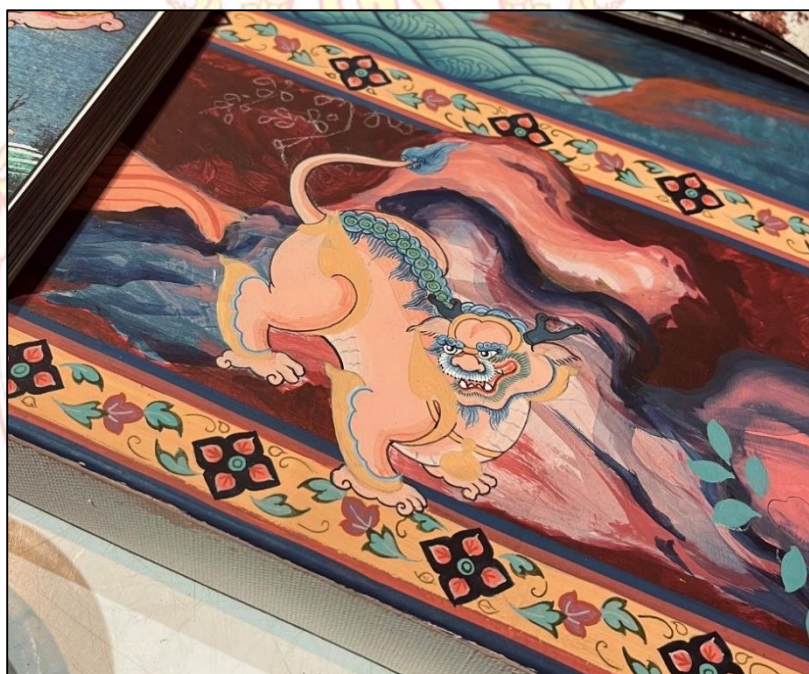
ภาพที่ 3.9 ภาพแสดง : การระบายสีกลางให้ทั่วทั้งภาพ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2567

ภาพที่ 3.10 ภาพแสดง : การเก็บรายละเอียดของต้นไม้เขามอ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2568

ภาพที่ 3.11 ภาพแสดง : การเขียนลายพรรณพฤกษา
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2568

ภาพที่ 3.12 ภาพแสดง : การเก็บรายละเอียดของสัตว์หิมพานต์
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2568

ภาพที่ 3.13 ภาพแสดง : การทากาวยางมะเดื่อ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2568

ภาพที่ 3.14 ภาพแสดง : การปิดแผ่นทองคำเปลว
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2568

ภาพที่ 3.15 ภาพแสดง : ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ ชั้นที่ 1 “นารีผล 1”

สร้างสรรค์โดย : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2568

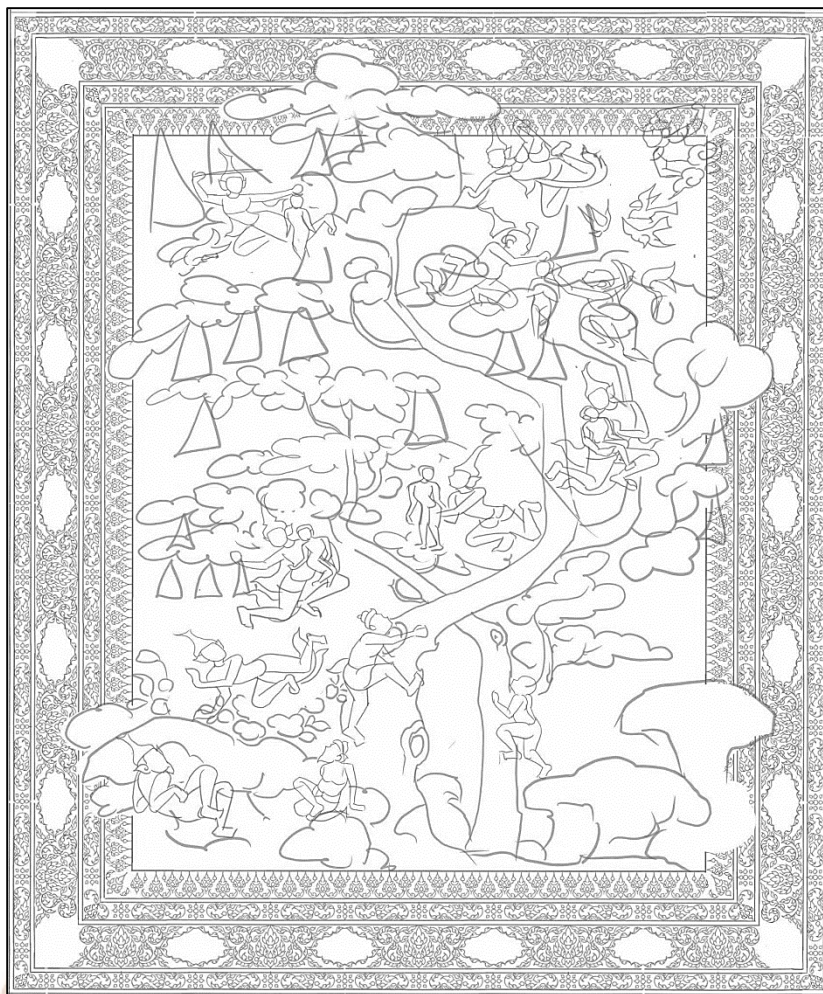
ประเภทของงาน : จิตรกรรมไทยแบบประเพณี

ขนาด : 100 x 120 เซนติเมตร

เทคนิค : สีอะคริลิก ปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง

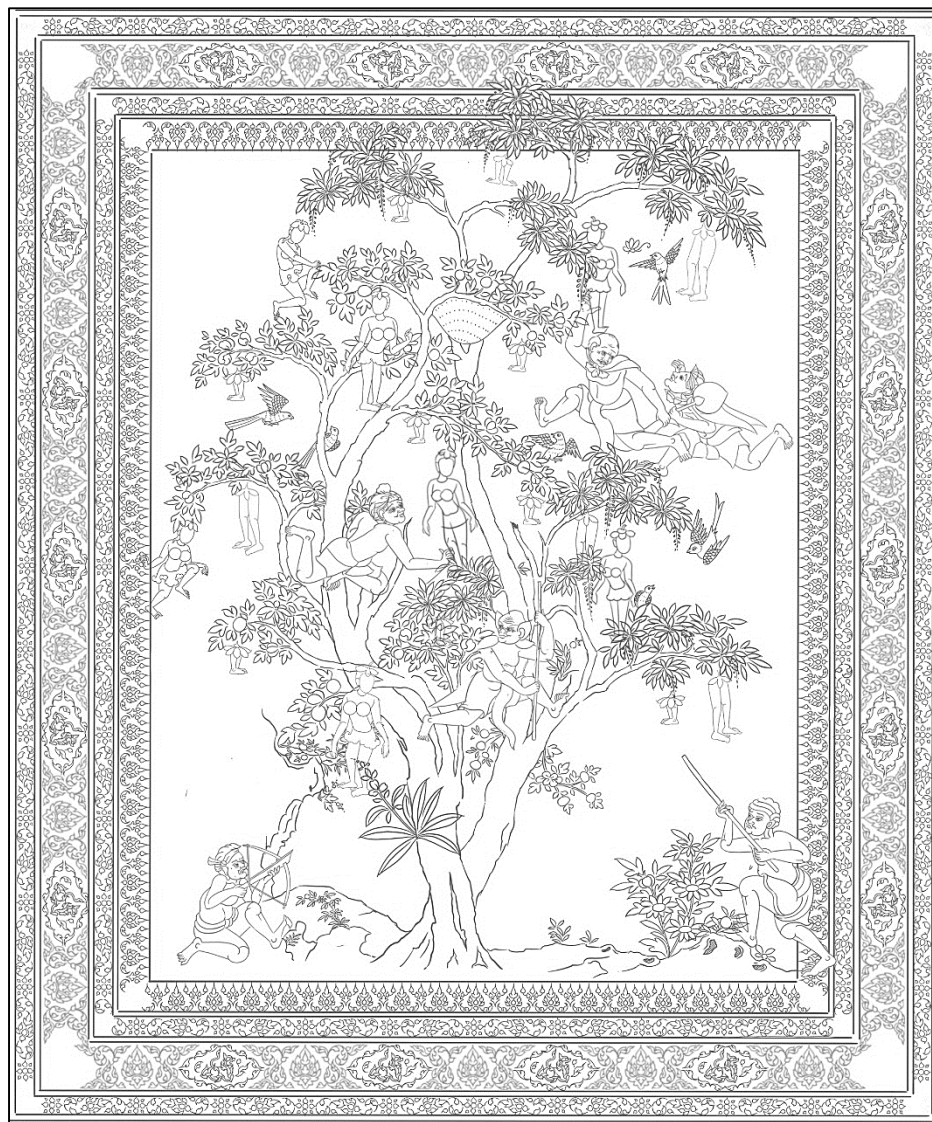
3.2.2 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ ผลงานชั้นที่ 2

1) ออกแบบภาพร่าง จากโปรแกรมโปรครีเอท (Procreate)

ภาพที่ 3.16 ภาพแสดง : แบบร่างลายเส้นดิจิทัลแบบที่ 1
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2568

ออกแบบโดยการจัดวางให้ต้นมักกะลีผลอยู่กลางภาพ และมีเหล่าบรรดาฤๅษี นักสัทธี
วิทยากร และคนธรรมดา ต่างมาแย่งชิงกันไปเสียหมด ชอบภาพออกแบบเป็นลวดลายเพื่อส่งเสริมงานให้ดู
น่าสนใจ

ภาพที่ 3.17 ภาพแสดง : แบบร่างลายเส้นดิจิทัลแบบที่ 2
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2568

มีการปรับและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยการวาดในส่วนของลำต้นให้มี
ความโค้งงอและดูเป็นธรรมชาติที่สวยงามมากยิ่งขึ้น ในส่วนของระยะหลังให้วาดต้นไม้หลายๆต้น
เพื่อให้ดูคล้ายป่ามากขึ้น

2) แบบร่างโครงสร้าง

ภาพที่ 3.18 ภาพแสดง : แบบร่างโครงสร้าง

ที่มา : ภาพร่างโครงสร้างโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2568

การใช้โทนสีเย็นบริเวณพื้นหลังต้นไม้มีกะลีสลช่วยสร้างบรรยากาศสงบ ลึกลับ ขณะเดียวกัน การใช้โทนสีร้อนใช้ในส่วนของตัวภาพ เครื่องทรงและศิราภรณ์

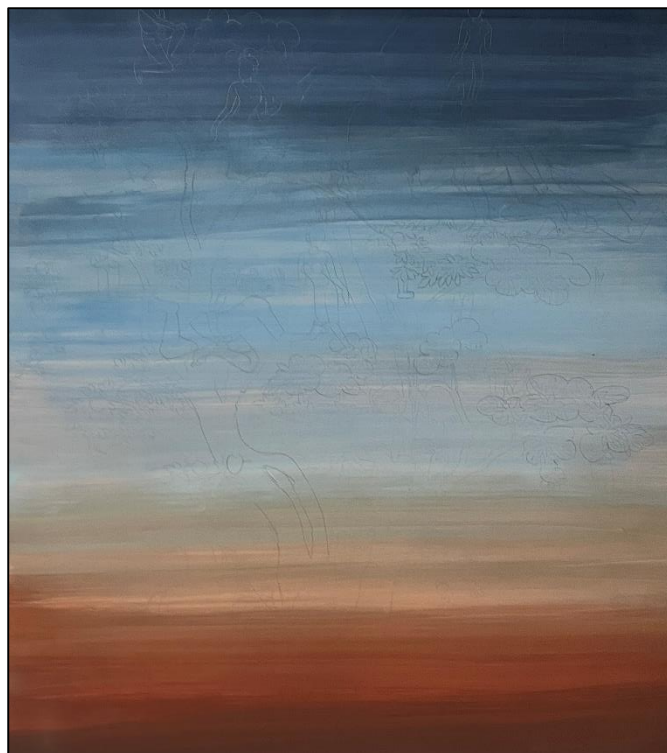
3) ขั้นตอนการทำงาน

ภาพที่ 3.19 ภาพแสดง : การเตรียมพื้นก่อนเริ่มเขียนงาน
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2568

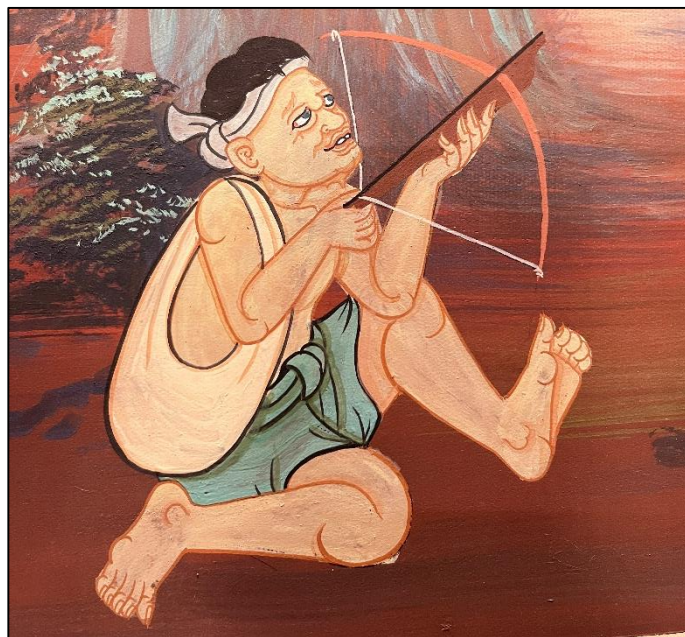
ภาพที่ 3.20 ภาพแสดง : การระบายสีกลางบริเวณขอบภาพ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2568

ภาพที่ 3.21 ภาพแสดง : การระบายสีบรรยากาศ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2568

ภาพที่ 3.22 ภาพแสดง : การระบายสีกลางของต้นไม้และตัวภาพ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2568

ภาพที่ 3.23 ภาพแสดง : การเก็บรายละเอียดของตัวภาพ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2568

ภาพที่ 3.24 ภาพแสดง : การปิดทองเครื่องทรงหรือศิราภรณ์
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2568

ภาพที่ 3.25 ภาพแสดง : ผลงานศิลปศึกษาานิพนธ์ ชั้นที่ 2 “นารีผล 2”

สร้างสรรค์โดย : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2568

ประเภทของงาน : จิตรกรรมไทยแบบประเพณี

ขนาด : 120 x 100 เซนติเมตร

เทคนิค : สีฝุ่น ปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง

3.2.3 การจัดทำสื่อการสอน

การจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Canva ในรายวิชาทัศนศิลป์-ศิลปะ เรื่องการเขียนต้นไม้เขมอ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา สื่อการเรียนการสอนแต่ละหน้าจะมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) เรื่องที่จะสอน การเขียนต้นไม้เขมอ
- 2) แนะนำการเขียนต้นไม้เขมอ
- 3) วัสดุ อุปกรณ์ในการทำงาน
- 4) ขั้นตอนการเขียนต้นไม้เขมอ
- 5) สรุปเนื้อหาและเทคนิคในการทำงาน

3.3 การวิเคราะห์และการสรุปผลการวิจัย

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี เรื่อง มักรกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ ด้วยองค์ความรู้เกี่ยวกับศูนย์กลางของชีวิตและโลกเหนือธรรมชาติผ่านผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี โดยการใช้มักรกะลีผลและป่าหิมพานต์เป็นองค์ประกอบของผลงานที่สามารถสะท้อนถึงแนวคิดได้โดยตรงและความสนใจในการศึกษางานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีของผู้วิจัยนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงาน เทคนิคสีอะคริลิก สีฝุ่นปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง

ลักษณะเด่นของผลงานนี้อยู่ที่การวิเคราะห์เส้น ที่แสดงออกถึงความเป็นงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี เส้นโค้งแสดงออกถึงความอ่อนช้อยที่แสดงอยู่ในตัวภาพ เส้นตรงของขอบภาพให้ความรู้สึกมั่นคง องค์ประกอบของภาพยังแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

การใช้สีในผลงานแสดงออกถึงเหตุการณ์ที่เหนือธรรมชาติ โดยการใช้สีโทนเย็นประมาณ 60% ใช้สีโทนร้อน 40% สีหรือค่าน้ำหนักของสีถูกเลือกใช้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานมักรกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ

3.4 การนำเสนอผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และสื่อการเรียนการสอน

3.4.1 การนำเสนอผลงาน

การนำเสนอผลงานต่อหน้าคณะกรรมการในสาขาวิชาศิลปศึกษา เพื่อประเมินผลงานก่อนนำไปแสดงนิทรรศการ และรับคำแนะนำจากคณะกรรมการเพื่อนำไปปรับปรุงผลงานต่อไป

ภาพที่ 3.26 ภาพแสดง : การตรวจผลงานครั้งที่ 1
ที่มา : ภาพถ่ายโดย เกศกนก คมมูล เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2568

ภาพที่ 3.27 ภาพแสดง : การตรวจผลงานครั้งที่ 2
ที่มา : ภาพถ่ายโดย เกศกนก คมมูล เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2568

ภาพที่ 3.28 ภาพแสดง : การตรวจผลงานครั้งที่ 3
ที่มา : ภาพถ่ายโดย เกศกนก คมมูล เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2568

ภาพที่ 2.29 ภาพแสดง : การตรวจผลงานครั้งที่ 4
ที่มา : ภาพถ่ายโดย เกศกนก คมมูล เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2568

การจัดนิทรรศการภายใต้ชื่อ มรุรัตตา นิทรรศการแสดงผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ สาขาวิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ระยะเวลาแสดงผลงาน 7 – 13 พฤษภาคม พ.ศ.2568 ณ ICON Art & Culture Space ชั้น 8 ICONSIAM

ศาสตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เกาทอง (ศิลปินแห่งชาติ) ประธานในพิธี กล่าวเปิดนิทรรศการ และมีการแสดง "ละครเบิกโรงวสันตนิยาย ชุด เมฆลารามสูตร"

ภาพที่ 3.30 ภาพแสดง : "ละครเบิกโรงวสันตนิยาย ชุด เมฆลารามสูตร"
ที่มา : ภาพถ่ายโดย อรุณ สันไพบุลย์เลิศ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2568

ภาพที่ 3.31 ภาพแสดง : พิธีเปิดนิทรรศการศิลปศึกษานิพนธ์ รุ่น 2
ที่มา : ภาพถ่ายโดย อรุณ สันไพบุลย์เลิศ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2568

การนำเสนอผลงานศิลปศึกษานิพนธ์เรื่อง มัถกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ ต่อ
ประธานในพิธี ศาตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เกาทอง (ศิลปินแห่งชาติ) และอาจารย์จำนง รัตนกุล
อาจารย์อภิศักดิ์ วัฒนวรรณผล

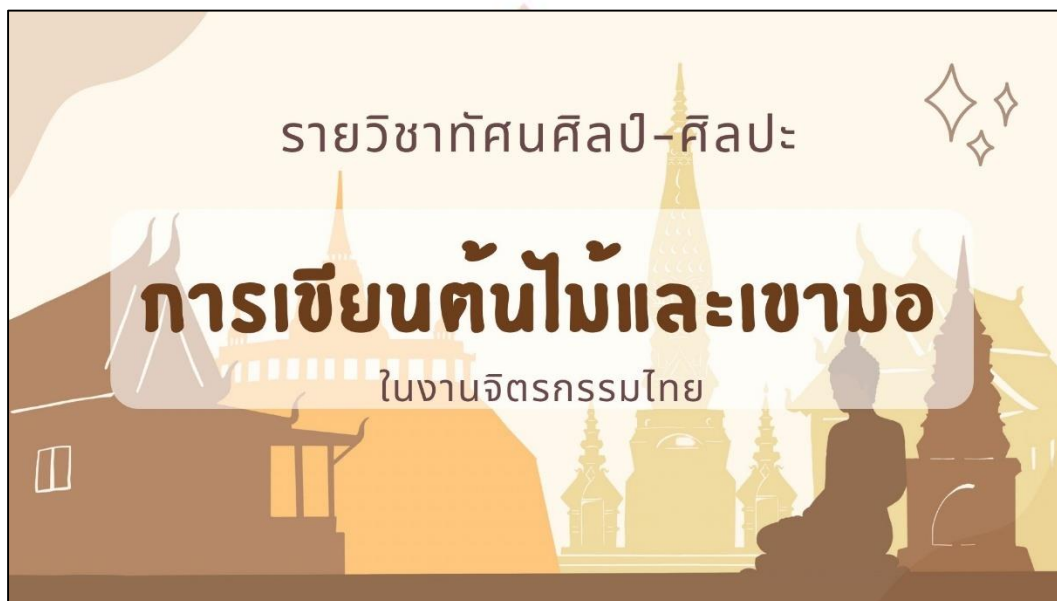

ภาพที่ 3.32 ภาพแสดง : การนำเสนอผลงานต่อประธานในพิธี
ที่มา : ภาพถ่ายโดย ณรงค์ฤทธิ์ พันธุ์เพชร เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2568

ภาพที่ 3.33 ภาพแสดง : การนำเสนอผลงานต่อประธานในพิธี
ที่มา : ภาพถ่ายโดย ณรงค์ฤทธิ์ พันธุ์เพชร เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2568

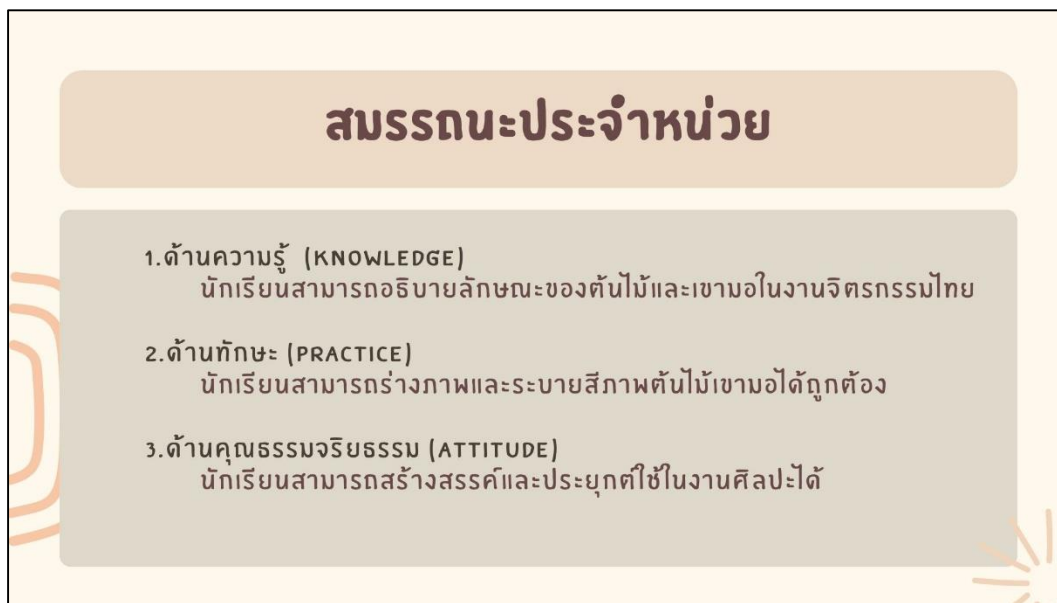
3.4.2 สื่อการเรียนการสอน

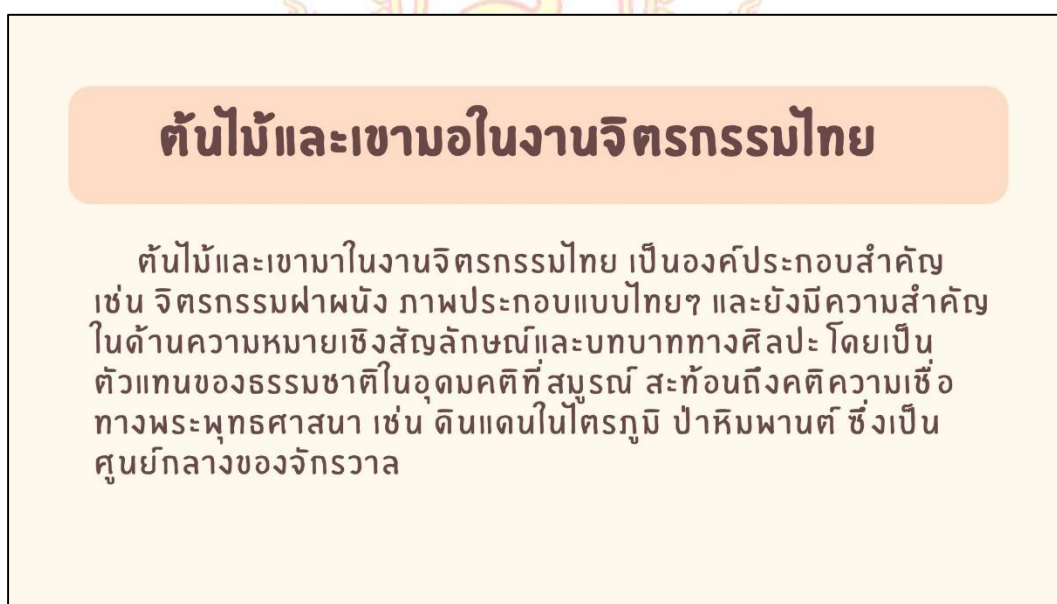
ภาพที่ 3.34 ภาพแสดง : หน้าปกสื่อการสอน เรื่องการเขียนต้นไม้เขมอในงานจิตรกรรมไทย
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ภาพที่ 3.35 ภาพแสดง : ความแตกต่างระหว่างต้นไม้ในงานจิตรกรรมไทยและต้นไม้จริง
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ภาพที่ 3.36 ภาพแสดง : สมรรถนะประจำหน่วยการเรียนรู้
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ภาพที่ 3.37 ภาพแสดง : เนื้อหาเกี่ยวกับต้นไม้เขามอ
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ภาพที่ 3.38 ภาพแสดง : จิตรกรรมฝาผนัง วัดสุทัศน์เทพวราราม
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ภาพจากฝีมือครูโบราณชั้นครู

ภาพที่ 3.39 ภาพแสดง : ต้นไม้ลักษณะต่างๆ
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ลักษณะเด่น

1.รูปทรงต้นไม้

- มีลักษณะโค้ง อ่อนช้อย
- ลำต้นมีเส้นโค้งที่ลื่นไหล
- กิ่งก้านแตกออกเป็นจังหวะ
- การขดโค้งของรากและลำต้น

ภาพที่ 3.40 ภาพแสดง : รูปทรงของต้นไม้

ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ลักษณะเด่น

2.ใบไม้และพุ่มไม้

- จัดเป็นกลุ่ม มีระเบียบ
- มีการไล่ระดับความหนา

ภาพที่ 3.41 ภาพแสดง : ลักษณะของใบไม้และพุ่มไม้

ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ลักษณะเด่น

3. ลวดลายและการตกแต่ง

- ตัดเส้นขอบทอง หรือลายรดน้ำ
- ใช้เส้นเล็ก ๆ ในการแต่ง

ภาพที่ 3.42 ภาพแสดง : ลวดลายและการตกแต่ง
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ลักษณะเด่น

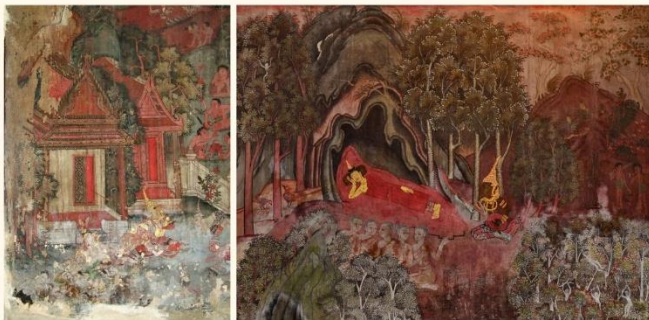

4. การใช้สี

- ใช้สีไม่เหมือนกับต้นไม้จริง เช่น เขียวเข้ม น้ำตาลทอง หรือ สีส้มแบบไทยโบราณ
- การไล่เฉดสี

ภาพที่ 3.43 ภาพแสดง : การใช้สี
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ลักษณะเด่น

5.การจัดวางต้นไม้ในภาพ

- จัดวางให้สัมพันธ์กับภูเขา ก้อนหิน และฉากหลัง
- จัดวางเป็นลำดับชั้น
- มีบทบาทเป็นกรอบของภาพ

ภาพที่ 3.44 ภาพแสดง : การจัดวางต้นไม้ในงานจิตรกรรมไทย
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

วัสดุ อุปกรณ์

- 1.ดินสอ
- 2.ยางลบ
- 3.ฟู่กัน
- 4.สีอะคริลิก
- 5.จานสี
- 6.กระดาษ
- 7.อื่นๆ

ภาพที่ 3.45 ภาพแสดง : วัสดุ อุปกรณ์
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ภาพที่ 3.46 ภาพแสดง : การร่างภาพ
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

ภาพที่ 3.47 ภาพแสดง : การระบายสีโดยรวม
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

การโอบน้ำหนัก และการตัดเส้น

- การโอบน้ำหนัก ให้น้ำสี โดยการจุ่มพู่กันไปที่น้ำสี แล้วซับออกให้หมาดๆ
- ทำการตัดเส้นใบไม้

ภาพที่ 3.48 ภาพแสดง : การโอบน้ำหนักและการตัดเส้น
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

การเก็บรายละเอียด

- ใช้เส้นสีตัดเน้นขอบพุ่มไม้/ใบไม้ พร้อมทั้งเติมใบไม้ระยะหลัง
- เติมต้นหญ้า ดอกไม้ ตามสมควร จนภาพเสร็จสมบูรณ์

ภาพที่ 3.49 ภาพแสดง : การเก็บรายละเอียด
ที่มา : ออกแบบโดย ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

การสร้างสรรคศิลป์ศึกษานิพนธ์เรื่อง มัทธิพล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ ได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องราวของมัทธิพล ซึ่งก็เลเสกามีทั้งคุณและโทษ หากควบคุมได้ย่อมนำไปสู่ความเจริญ แต่หากปล่อยตามใจอาจก่อทุกข์

ในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการทำงานเป็นลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยได้นำผลงานมาวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบ และรายละเอียดต่าง ๆ รวมถึงการจัดทำแบบร่างลายเส้นและการแบบร่างโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของกระบวนการสร้างสรรค์ จากนั้นจึงพัฒนาต่อยอดแนวคิดจนกระทั่งได้แบบร่างที่สมบูรณ์ การดำเนินงานตามขั้นตอนดังกล่าวช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์ผลงานให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลงานที่สร้างสรรค์มีจำนวน 2 ผลงาน ดังต่อไปนี้

- 4.1 การวิเคราะห์ด้านเนื้อหา
- 4.2 การวิเคราะห์ด้านรูปแบบและองค์ประกอบของงาน
- 4.3 การวิเคราะห์ด้านเทคนิค
- 4.4 ปัญหาที่เกิดขึ้นในผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และการแก้ไขปัญหา

4.1 การวิเคราะห์ด้านเนื้อหา

เนื้อหาในผลงาน มัทธิพล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการเล่าถึงตำนานมัทธิพลเป็นเรื่องราวที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับกิเลสและความไม่เที่ยงของโลก โดยสะท้อนหลักธรรมในพุทธศาสนาและเตือนให้มนุษย์ตระหนักถึงความจริงของชีวิตไม่ลุ่มหลงในสิ่งลวงตาที่อาจนำไปสู่ความทุกข์ ผ่านการผสมผสานกับบรรยากาศของป่าหิมพานต์อันลึกลับ ที่รายล้อมไปด้วยเหล่าสัตว์วิเศษ เช่น ครุฑและกิ้งก่า ซึ่งล้วนมีความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับพลังอำนาจ คุณธรรม และความงาม โดยใช้มัทธิพลเป็นตัวแทนของสิ่งลวงตาที่แม้จะงดงามแต่ไม่จริง

4.2 การวิเคราะห์ด้านรูปแบบและองค์ประกอบของงาน

การสร้างสรรคศิลป์ศึกษานิพนธ์นี้นำเสนอในรูปแบบจิตรกรรมไทยแบบประเพณีในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี โดยใช้เทคนิคสีอะคริลิก สีฝุ่นปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง ระบายสีเรียบ ตัดเส้นอย่างประณีต สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ซึ่งเน้นความประณีต งดงาม และสื่อถึงแนวทางศิลปะแบบไทยที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน

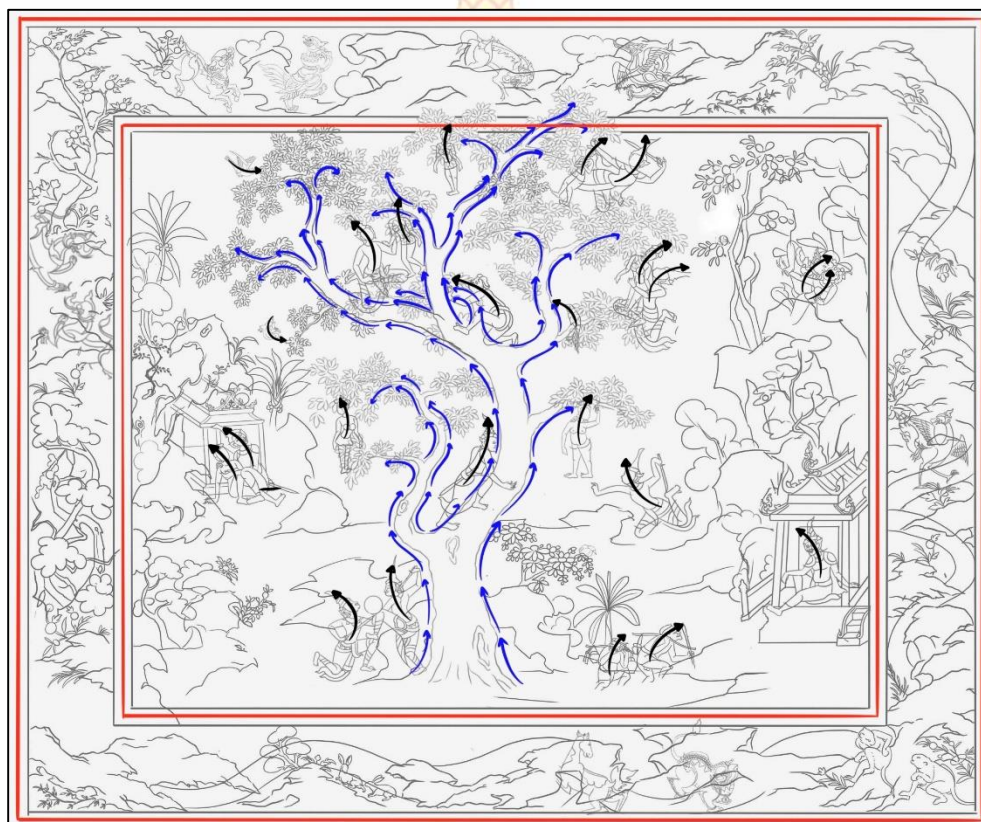
4.2.1 การวิเคราะห์ทัศนธาตุ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และเรียบเรียงการใช้ทัศนธาตุในผลงานชิ้นนี้ได้แก่ เส้น (Line) รูปทรง (Form) สีและน้ำหนัก (Color and Tone) ที่ว่าง (Space) พื้นผิว (Texture)

- 1) ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ชิ้นที่ 1

- เส้น (Line)

แสดงถึงความประณีตและความอ่อนช้อยตามแบบจิตรกรรมไทยแบบประเพณี เส้นโค้งถูกใช้เป็นองค์ประกอบหลักเพื่อสร้างความรู้สึกร่อนไหวภายในภาพ เช่น การลู่ลมของใบไม้ กิ่งไม้ที่แผ่กิ่งก้านสาขาอย่างเป็นธรรมชาติ รวมถึงอิริยาบถของตัวภาพ นอกจากนี้เส้นขอบภาพและการตัดเส้นยังช่วยเพิ่มความคมชัดให้กับองค์ประกอบของภาพอีกด้วย

ภาพที่ 4.1 ภาพแสดง : การวิเคราะห์เส้นในผลงาน
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

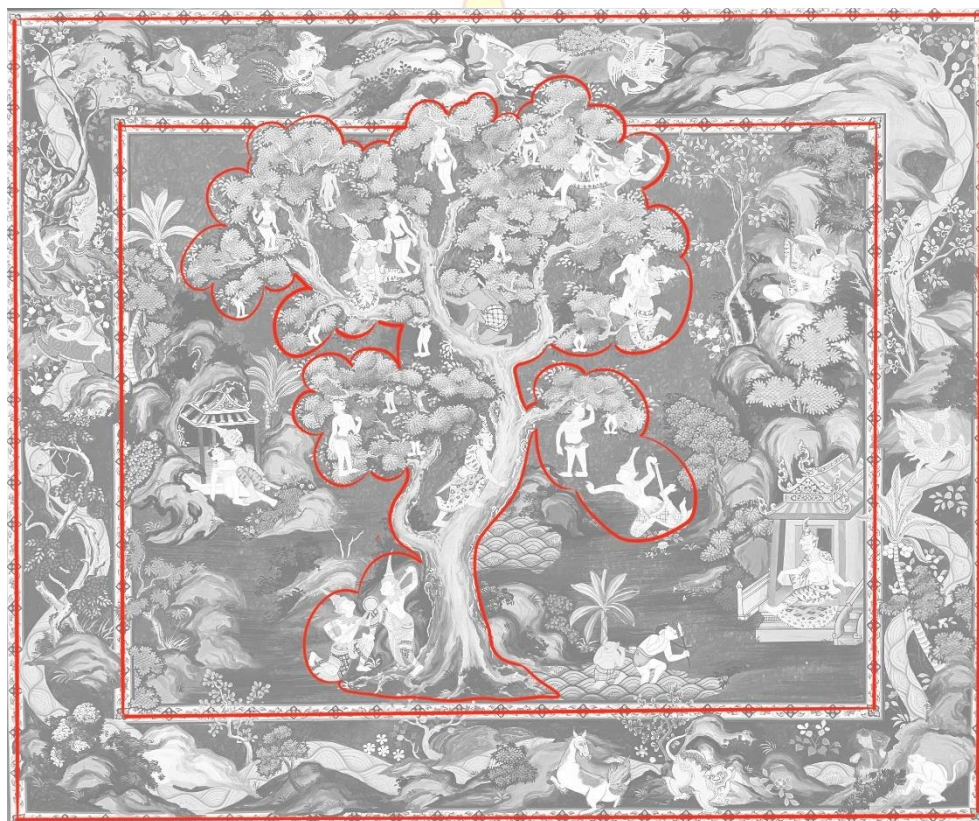
- รูปทรง (Form)

สามารถแบ่งรูปทรงหลักออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

รูปทรงของต้นไม้ มีลักษณะเป็นรูปทรงอิสระ ลำต้นโค้งเว้าไปมาไม่เป็นเส้นตรง ทำให้รู้สึกถึงความเป็นธรรมชาติ กิ่งก้านแผ่สาขาออกไปอย่างสมดุล มีความซับซ้อนและเป็นองค์ประกอบหลักที่ดึงดูดสายตาไปสู่ใจกลางของภาพ

รูปทรงของตัวภาพ(มักกะลีผล) มีลักษณะคล้ายหญิงสาวจินตนาการที่อยู่ตามกิ่งไม้ รูปทรงมีขนาดลดหลั่นการไปตามตำแหน่งในภาพดูมีมิติ

รูปทรงของสัตว์หิมพานต์ ถูกออกแบบอย่างวิจิตรพิศดาร บางตัวมีลักษณะเป็น สัตว์ผสม เช่น หัวเป็นนกแต่ลำตัวเป็นสิงห์ หรือมีปีกแต่มีร่างกายเป็นสัตว์ 4 เท้า รูปทรงเหล่านี้สะท้อน ถึงแนวคิดแฟนตาซีและความเชื่อเกี่ยวกับป่าหิมพานต์

ภาพที่ 4.2 ภาพแสดง : การวิเคราะห์รูปทรง
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

- สีและน้ำหนัก (Colure and Tone)

สีที่ใช้ในภาพมีบทบาทสำคัญในการสร้างอารมณ์และบรรยากาศของเรื่องราว สีโทนเย็น เช่น สีน้ำเงินและสีเขียว เป็นพื้นหลังเพื่อให้ความรู้สึกสงบ ลีลา สีเหล่านี้ช่วยสร้างบรรยากาศของป่าหิมพานต์ให้ดูมีชีวิต ส่วนสีโทนร้อน เช่น สีแดง สีส้ม และสีทอง ถูกนำมาใช้เป็นจุดเด่นขององค์ประกอบสำคัญ เช่น เครื่องทรงและศิราภรณ์ของตัวภาพ ขอบลวดลายของขอบภาพ และสัตว์หิมพานต์ สีโทนร้อนเหล่านี้ช่วยดึงดูดสายตาและสร้างความสมดุลให้กับภาพ ทำให้ภาพมีความน่าสนใจมากขึ้น อีกทั้งการปิดทองในบางส่วนของภาพ เช่น เครื่องทรงและศิราภรณ์ต่างๆ เอื้อให้รู้สึกถึงวรรณะต่างๆ ของตัวภาพ เป็นเทคนิคที่ใช้ในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีเพื่อเน้นองค์ประกอบหลักและสร้างให้รู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์

ภาพที่ 4.3 ภาพแสดง : โครงสีและน้ำหนักโดยรวมของผลงาน

ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2568

- ที่ว่าง (Space)

องค์ประกอบของภาพถูกจัดวาง โดยมีต้นมักกะลีผล เป็นศูนย์กลางของภาพ ทำให้สายตาของผู้ชมมองไปจุดนี้ก่อน จากนั้นจึงค่อยๆมองไปรอบๆเพื่อสำรวจรายละเอียดของตัวภาพและสัตว์หิมพานต์ที่กระจายตัวอยู่โดยรอบ

การใช้ที่ว่างเชิงลึก (Deep Space) โดยการซ้อนทับองค์ประกอบต่างๆ เช่น ก้อนหิน ภูเขา และต้นไม้ในฉากหลัง องค์ประกอบเหล่านี้ถูกไล่ระดับสีเพื่อให้ภาพดูมีมิติ

- พื้นผิว (Texture)

พื้นผิวที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน และพื้นผิวของต้นไม้มีการใช้เส้นและเฉดสีเพื่อให้รู้สึกถึงพื้นผิวมีลักษณะขรุขระและเป็นธรรมชาติ พื้นผิวของสัตว์หิมพานต์มีการสร้างพื้นผิวในลักษณะต่างๆ เช่น ขน เกล็ด หรือปีกให้ดูสมจริง ในขณะที่พื้นผิวของน้ำ พื้นดินและก้อนหินถูกแต่งแต้มพื้นผิวด้วยสีที่ไล่ระดับอ่อนและเข้มเพื่อให้เกิดมิติ

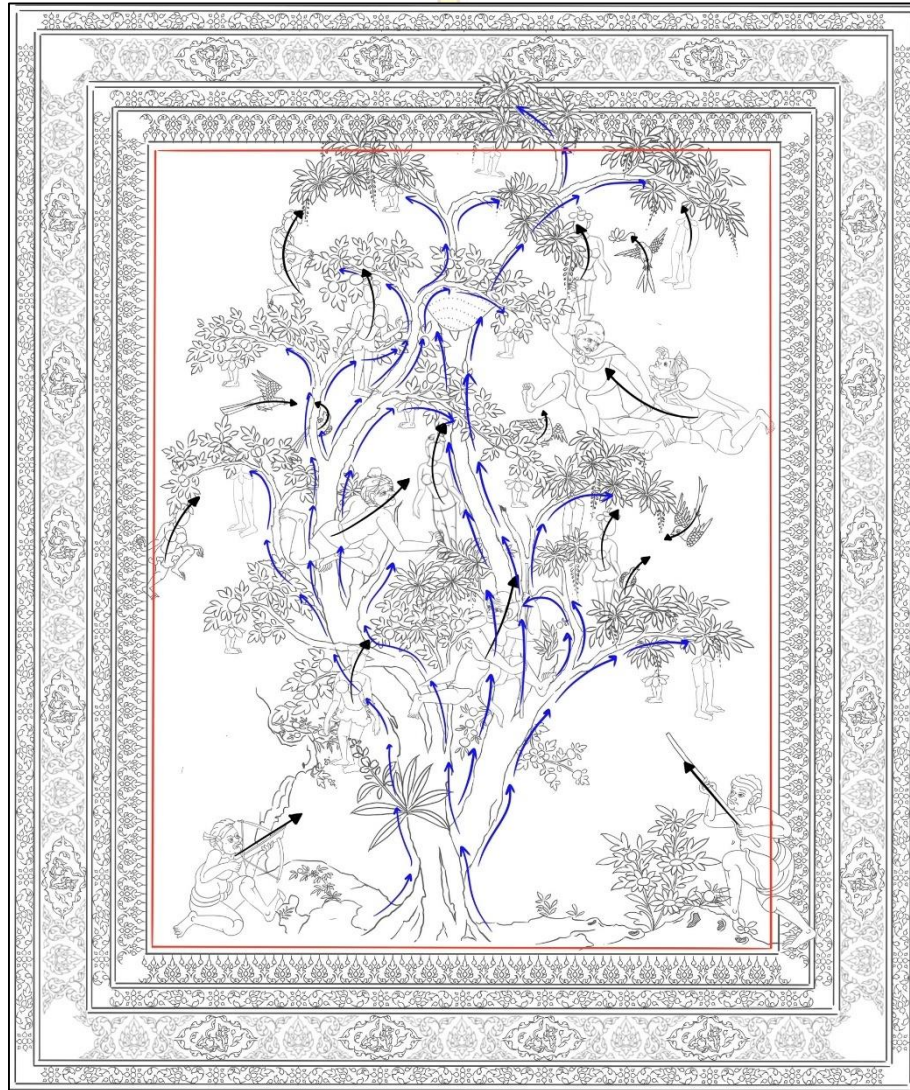
ภาพที่ 4.4 ภาพแสดง : ร่องรอยพื้นผิวของผลงาน

ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

2) ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ชิ้นที่ 2

- เส้น (Line)

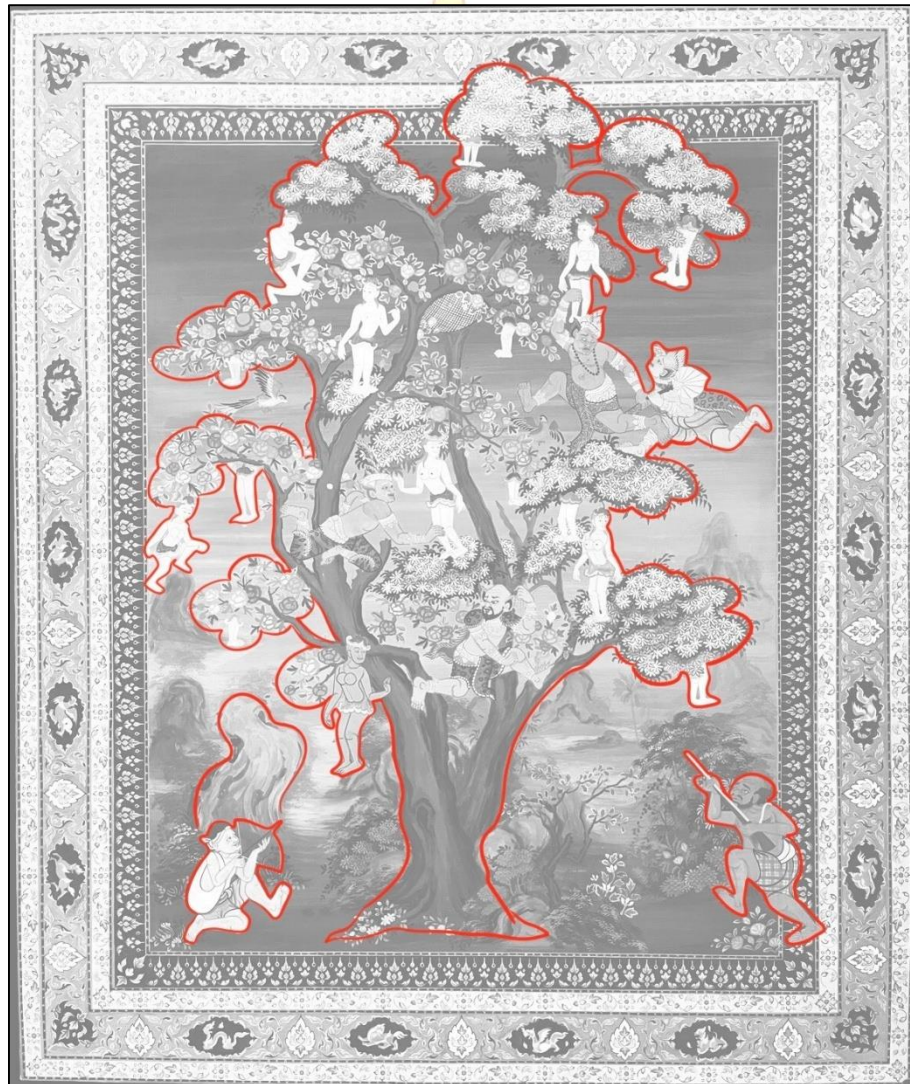
เส้นโค้งสร้างความประณีตและความเคลื่อนไหว เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ที่ลู่ลม และ
อิริยาบถของภาพ เส้นขอบภาพและการตัดเส้นช่วยเพิ่มความคมชัดและแยกองค์ประกอบภายในภาพ

ภาพที่ 4.5 ภาพแสดง : การวิเคราะห์เส้นในผลงาน
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

- รูปทรง (Form)

สามารถแบ่งรูปทรงหลักออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ต้นไม้ รูปทรงอิสระ ลำต้นโค้ง
 เว้า กิ่งก้านแผ่สมดุล ดึงสายตาสู่ใจกลางภาพ มักกะสีผล รูปมนุษย์ตามกิ่งไม้ ขนาดลดหลั่น สร้างมิติ
 และความลึก สัตว์หิมพานต์ รูปทรงแฟนตาซี ผสมระหว่างสัตว์ต่างๆ สื่อถึงจินตนาการและความเชื่อ

ภาพที่ 4.6 ภาพแสดง : การวิเคราะห์รูปทรง
 ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

- สีและน้ำหนัก (Colure and Tone)

ช่วยสร้างอารมณ์และบรรยากาศ สีโทนเย็น เช่น สีน้ำเงินและสีเขียวสร้างความสงบ
 ลึกลับ ส่วนสีโทนร้อน เช่น แดง ส้ม และทอง ใช้เน้นองค์ประกอบสำคัญ ดึงดูดสายตาและเพิ่มความ

สมดุล การปิดทองคำเปลงในบางส่วนของภาพ เช่น เครื่องทรงและศิราภรณ์ต่างๆ เอื้อให้รู้สึกถึงวรรณะต่างๆของตัวภาพ เป็นเทคนิคที่ใช้ในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีเพื่อเน้นองค์ประกอบหลักและสร้างให้รู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์

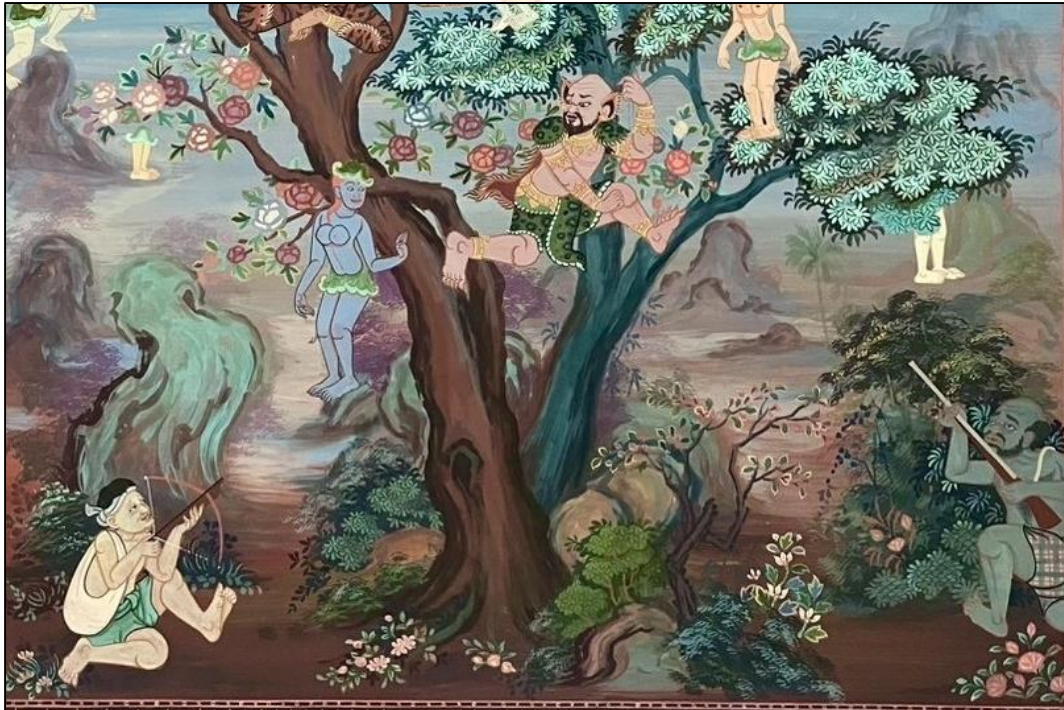
ภาพที่ 4.7 ภาพแสดง : โครงสีและน้ำหนักรวมของผลงาน
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

- ที่ว่าง (Space)

องค์ประกอบของภาพนี้เป็นเอกภาพ โดยมีต้นมักกะลีผลเป็นศูนย์กลางของภาพ ซึ่งทำให้สายตาของผู้ชมมองไปจุดนี้ก่อน จากนั้นจึงค่อยๆมองไปรอบๆเพื่อสำรวจรายละเอียดของตัวภาพ

- พื้นผิว (Texture)

พื้นผิวที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน และพื้นผิวของต้นไม้มีการใช้เส้นและเฉดสีเพื่อให้รู้สึกถึงพื้นผิวมีลักษณะขรุขระและเป็นธรรมชาติ พื้นผิวของสัตว์หิมพานต์มีการสร้างพื้นผิวในลักษณะต่างๆ เช่น ขน เกล็ด หรือปีกให้ดูสมจริง ในขณะที่พื้นผิวของน้ำ พื้นดินและก้อนหินถูกแต่งแต้มพื้นผิวด้วยสีที่ไล่ระดับอ่อนและเข้มเพื่อให้เกิดมิติ

ภาพที่ 4.8 ภาพแสดง : ร่องรอยพื้นผิวของผลงาน
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

4.2.2 วิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์

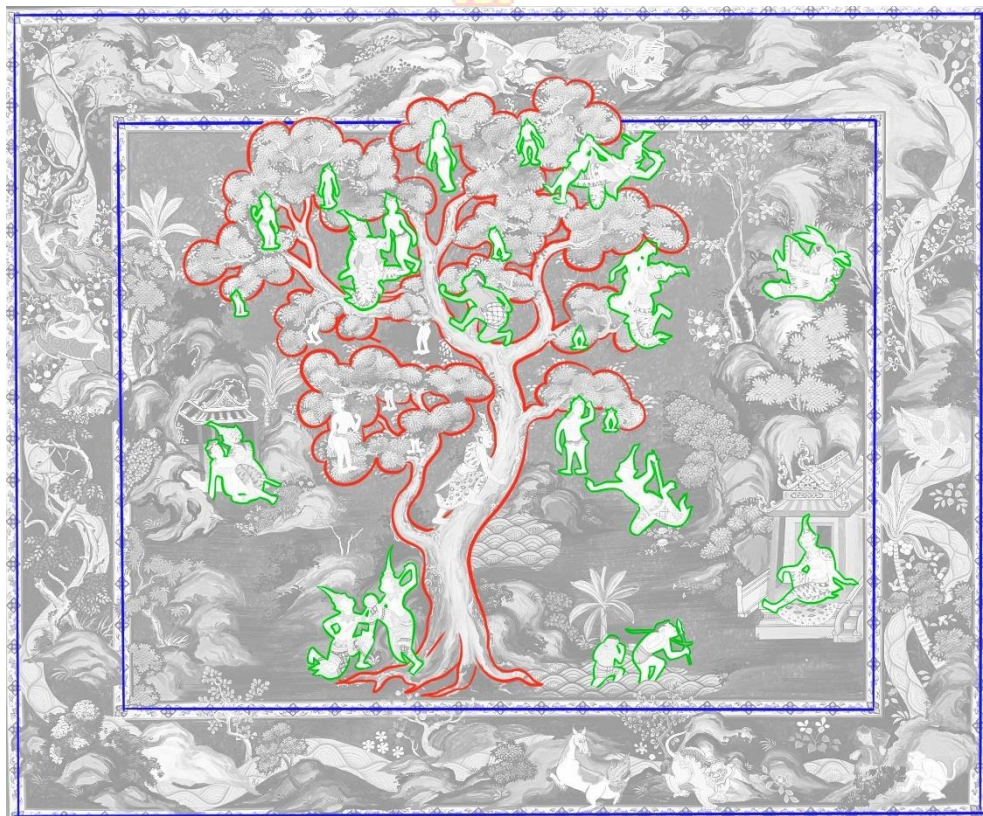
หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ ผู้วิจิตรนำมาใช้ในการสร้างสรรค์และแสดงการวิเคราะห์ในผลงานชิ้นนี้ได้แก่ โครงสร้างของภาพ (Structure) จังหวะและการเคลื่อนไหว (Rhythm and Movement) ความเป็นเด่น (Dominance) สัญลักษณ์ (Symbol) โดย นำเสนอตามรายละเอียดดังนี้

- 1) ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ ผลงานชิ้นที่ 1
- โครงสร้างของภาพ (Structure)

ภาพจัดวางสมดุลโดยมีต้นมะกอกะสีผลเป็นแกนหลัก องค์ประกอบและสัตว์หิมพานต์ล้อมรอบอย่างเป็นระบบ ขอบภาพช่วยกำหนดขอบเขตและสะท้อนบรรยากาศป่าหิมพานต์ในจินตนาการ

- จังหวะและการเคลื่อนไหว (Rhythm and Movement)

จังหวะและการเคลื่อนไหวในภาพถูกถ่ายทอดผ่านองค์ประกอบต่างๆ เช่น กิ่งไม้แตกกิ่งอย่างสมดุล สื่อความเติบโต สัตว์หิมพานต์จัดอริยาบถหลากหลาย สร้างความเคลื่อนไหวและชีวิตชีวา

ภาพที่ 4.9 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง โครงสร้างของภาพ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

- ความเป็นเด่น (Dominance)

การใช้หลักของจุดเด่น (Focal Point) ใช้ต้นมักกะลีผลและตัวภาพที่อยู่บนต้นไม้ เนื่องจากเป็นหัวใจหลักของเรื่องราว ใช้วิธีการต่างๆเพื่อสร้างความเป็นเด่น เช่น ขนาด (Size) ต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาพทำรู้สึกถึงความเป็นเด่นอันดับแรก สี (Color) ต้นไม้มีสีเขียวที่ตัดกับพื้นหลัง ทำให้อ่านถึงความเป็นเด่น ตำแหน่ง (Placement) ต้นไม้อยู่กึ่งกลางของภาพ แสดงถึงความเป็นเด่นภายในภาพ

ภาพที่ 4.10 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง ความเป็นเด่น
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

- สัญลักษณ์ (Symbol)

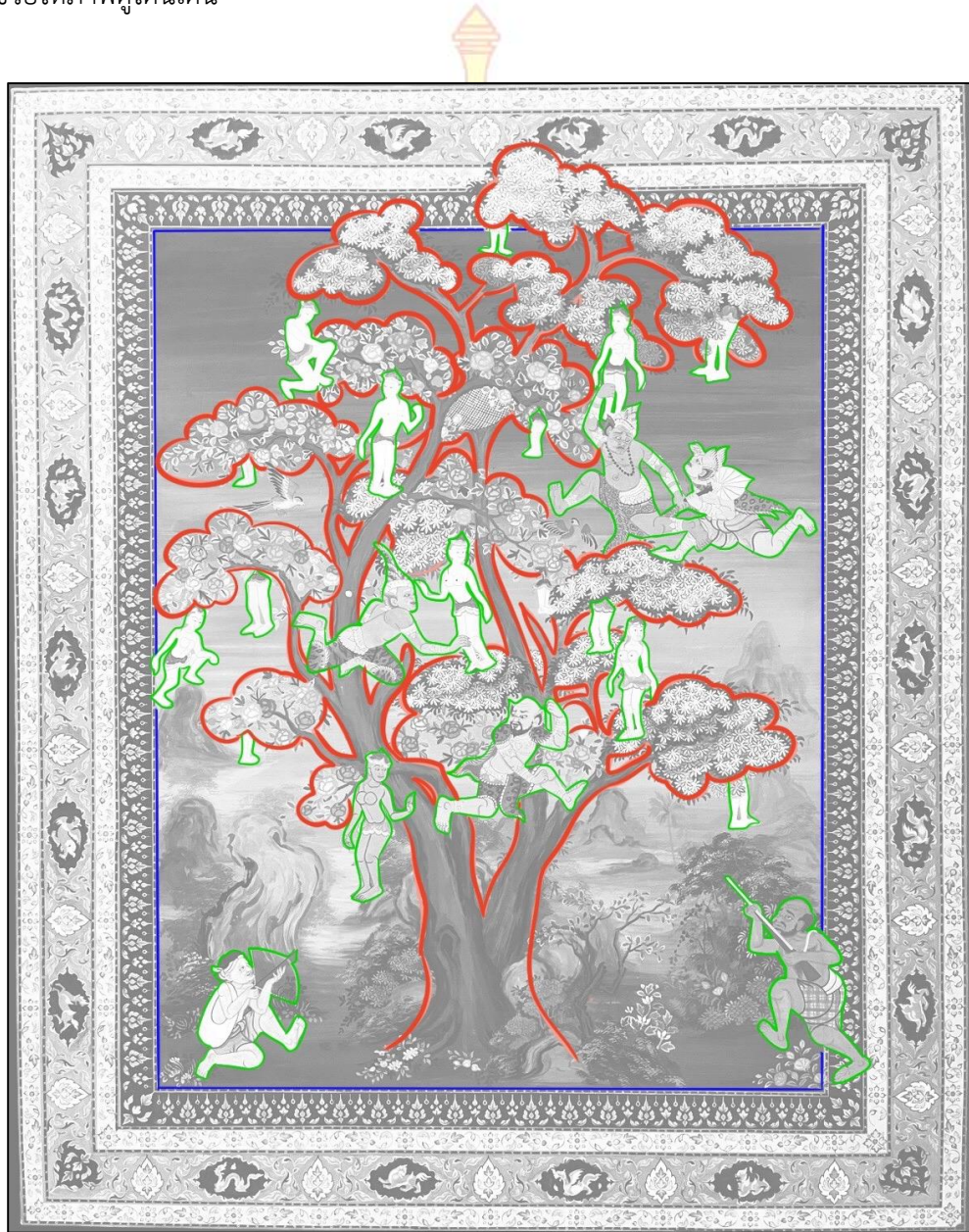
นำต้นมักกะลีผลซึ่งเป็นต้นไม้ที่อยู่กลางภาพเป็นสัญลักษณ์ของกิเลสและสิ่งล่อใจของมนุษย์ มักกะลีผลในเรื่องเล่าถูกใช้เป็นตัวแทนของความปรารถนาและสิ่งที่ไม่จริง หากผู้ใดลุ่มหลงมากเกินไปยิ่งประสบกับความทุกข์ เหล่าบรรดาฤๅษี นักสิทธิ์ วิยาธร และคนธรรพ์ที่ปีนขึ้นไปบนต้นไม้ สัญลักษณ์ของมนุษย์ที่กำลังแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนา บางคนสำเร็จ ในขณะที่บางคนไม่ประสบความสำเร็จ แสดงถึงความไม่แน่นอนของชีวิต สัตว์หิมพานต์ เป็นตัวแทนของความพิศวงและจินตนาการ ใช้สัญลักษณ์ของพลังเหนือธรรมชาติ ฤๅษี เป็นตัวแทนของผู้ทรงศีล

ภาพที่ 4.11 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง สัญลักษณ์
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

- 2) ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ ผลงานชิ้นที่ 2
- โครงสร้างของภาพ (Structure)

ภาพจิตว่างสมดุลโดยมีต้นมักกะลีผลเป็นแกนหลัก ขอบภาพช่วยกำหนดขอบเขต และช่วยให้ภาพดูโดดเด่น

ภาพที่ 4.12 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง โครงสร้างของภาพ
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

- ความเป็นเด่น (Dominance)

การใช้หลักของจุดเด่น (Focal Point) ใช้ต้นไม้กะลีสผลและตัวภาพที่อยู่บนต้นไม้ เนื่องจากเป็นหัวใจหลักของเรื่องราว ใช้วิธีการต่างๆเพื่อสร้างความเป็นเด่น เช่น ขนาด (Size) ต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาพทำรู้สึกถึงความเป็นเด่นอันดับแรก สี (Color) ต้นไม้มีสีเขียวที่ตัดกับพื้นหลัง ทำให้อ่านถึงความเป็นเด่น ตำแหน่ง (Placement) ต้นไม้ไม่อยู่กึ่งกลางของภาพ แสดงถึงความเป็นเด่นภายในภาพ

ภาพที่ 4.13 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง ความเป็นเด่น
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568
- สัญลักษณ์ (Symbol)

นำต้นมะกอกสีผลซึ่งเป็นต้นไม้ที่อยู่กลางภาพเป็นสัญลักษณ์ของกิเลสและสิ่งล่อใจของมนุษย์ มักกะสีผลในเรื่องเล่าถูกใช้เป็นตัวแทนของความปรารถนาและสิ่งที่ไม่จริง หากผู้ใดลุ่มหลงมากเกินไปยิ่งประสบกับความทุกข์ เหล่าบรรดาฤๅษี นักสัทธี วิยาธร และคนธรรพ์ที่ปีนขึ้นไปบนต้นไม้เป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์ที่กำลังแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนา บางคนสำเร็จ ในขณะที่บางคนไม่ประสบความสำเร็จ แสดงถึงความไม่แน่นอนของชีวิต สัตว์หิมพานต์ เป็นตัวแทนของความพิศวงและจินตนาการ ใช้สัญลักษณ์ของพลังเหนือธรรมชาติ ฤๅษี เป็นตัวแทนของผู้ทรงศีล

ภาพที่ 4.13 ภาพแสดง : การวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์เรื่อง สัญลักษณ์
ที่มา : ภัสสร หอมสุคนธ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2568

4.3 การวิเคราะห์ด้านเทคนิค

ลักษณะการสร้างสรรค์ผลงาน มักกะสีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ เป็นผลงานจิตรกรรม 2 มิติ สีอะคริลิกสีฝุ่น ปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง เทคนิคการสร้างสรรค์งานคือ

คัดลอกลายเส้นลงบนพื้นภาพ ระบายสีในส่วนที่มีน้ำหนักอ่อนก่อนตามด้วยน้ำหนักเข้ม ตัดเส้น เพื่อให้ภาพมีความคมชัด มีการโอบน้ำสีในส่วนของตัวภาพ ทำให้ต้นไม้ ใบไม้ ก้อนหิน บางส่วนในภาพเกิดมิติ มีความลึกขึ้น ใช้กาวยางมะเดื่อทาและปิดด้วยทองคำเปลวในส่วนเครื่องทรงและสิราภรณ์

4.4 ปัญหาที่เกิดขึ้นในผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และการแก้ไข้ปัญหา

4.4.1 ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์นี้ผู้วิจัยพบว่า การใช้สีอะคริลิกในงานศิลปศึกษานิพนธ์ ผลงานชิ้นที่ 1 มีข้อดีในเรื่องของความเข้มข้นของเม็ดสีและความคงทน แต่ก็อาจส่งผลกระทบต่อลายเส้นและรายละเอียดของภาพได้ โดยเฉพาะเมื่อมีการระบายสีทับลายเส้นที่ร่างไว้ทำให้บางจุดมองเห็นเส้นได้ยากขึ้น

4.4.2 การแก้ไข้ปัญหา ผู้วิจัยได้มีการระบายสีแบบการเว้นพื้นที่ เป็นเทคนิคการไม่ระบายสีทับในบางจุดเพื่อให้เส้นและรายละเอียดเดิมที่อยู่ในภาพมองเห็นได้อย่างชัดเจน

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยผลงานสร้างสรรค์ศิลปศึกษานิพนธ์เรื่อง มั๊กกะลิผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมั๊กกะลิผลในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี

2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยตามจินตนาการเรื่องมั๊กกะลิผล

3) เพื่อจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Canva ในรายวิชาทัศนศิลป์-ศิลปะ เรื่องการเขียนต้นไม้นาม่อ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) การศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล

2) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และการจัดทำสื่อการเรียนการสอน

3) การวิเคราะห์และการสรุปผลการวิจัย

4) การนำเสนอผลงานศิลปศึกษานิพนธ์และสื่อการเรียนการสอน

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมั๊กกะลิผลในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทั้งข้อมูลประวัติความเป็นมา เรื่องราวของมั๊กกะลิผล ข้อมูลทางศิลปกรรม ข้อมูลในเรื่องของรูปแบบของงานศิลปะหรือลักษณะที่นำมาใช้ในการทำงาน กระทั่งข้อมูลในส่วนที่ผู้วิจัยพบเห็น และนำมาวิเคราะห์สร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้สำคัญเกี่ยวกับลักษณะคติความเชื่อเรื่องมั๊กกะลิผลในป่าหิมพานต์ ซึ่งมีบทบาทเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงกิเลส ความลุ่มหลง และความไม่จีรัง อันเป็นสัจธรรมตามแนวคิดไตรภูมิและหลักพุทธปรัชญา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงลักษณะการจัดองค์ประกอบภาพ รูปแบบการวางตำแหน่งตัวละครและฉากหลัง การใช้สี และเทคนิคในการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ซึ่งเน้นการถ่ายทอดเรื่องราวเชิงสัญลักษณ์ผ่านภาพเล่าเรื่อง และการเลือกใช้โทนสีเย็นและโทนสีร้อนควบคู่กัน เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศและถ่ายทอดอารมณ์ของภาพให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทของเรื่องราว รวมถึงได้ศึกษาวิธีการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยบนพื้นดินสอพอง เทคนิคการใช้สีฝุ่น และ

การปิดทองคำเปลว ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยแบบดั้งเดิมที่ยังคงคุณค่าทางศิลปะและสุนทรียศาสตร์

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีเรื่อง มักรกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ โดยคงไว้ซึ่งโครงสร้างการจัดวางภาพและสัญลักษณ์สำคัญตามแบบแผนโบราณ ผสมผสานกับการปรับเปลี่ยนเทคนิคการใช้สีอะคริลิกควบคู่กับสีฝุ่น เพิ่มลูกเล่นด้านแสงเงา และโทนสี เพื่อเสริมสร้างมิติทางอารมณ์และถ่ายทอดเนื้อหาตามขนบจิตรกรรมไทยแบบประเพณี

5.1.2 ผลการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยตามจินตนาการเรื่องมักรกะลีผล

ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีเรื่อง มักรกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ เทคนิคสีอะคริลิก สีฝุ่นปิดทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง ขนาด 100 x 120 เซนติเมตร และขนาด 120 X 100 เซนติเมตร จำนวน 2 ผลงาน โดยผลงานที่ได้เป็นภาพวาดต้นมักรกะลีผลที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับกิเลสและความไม่เที่ยง โดยสะท้อนหลักธรรมในพุทธศาสนาและเตือนให้มนุษย์ตระหนักถึงความจริงของชีวิต ไม่ลุ่มหลงในสิ่งลวงตาที่อาจนำไปสู่ความทุกข์และความสนใจในการศึกษางานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีของผู้วิจัย นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยบนพื้นดินสอพอง

5.1.3 ผลการจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Canva ในรายวิชาทัศนศิลป์- ศิลปะ เรื่องการเขียนต้นไม้อาโม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา

ทำการออกแบบและจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Canva ในรายวิชาทัศนศิลป์-ศิลปะ เรื่องการเขียนต้นไม้อาโม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา มีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) เรื่องที่จะสอน การเขียนต้นไม้อาโม
- 2) แนะนำการเขียนต้นไม้อาโม
- 3) วัสดุ อุปกรณ์ในการทำงาน
- 4) ขั้นตอนการเขียนต้นไม้อาโม
- 5) สรุปเนื้อหาและเทคนิคในการทำงาน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์เรื่อง มักรกะลีผล : จิตรกรรมไทยตามจินตนาการ สามารถสะท้อนคติความเชื่อเกี่ยวกับกิเลส ความลุ่มหลง และสังขารของชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของ เปลื้อง ฌ นคร (ม.ป.ป.) และ นิวัติ กองเพียร (2541) ที่ระบุว่ามักรกะลีผลเป็นต้นไม้ในป่าหิมพานต์ ออกผลเป็นหญิงสาวรูปร่างงดงาม เป็นตัวแทนของวัตถุที่ชวนให้หลงใหลแต่ไม่จริง ส่งเสริมให้มนุษย์ตระหนักถึงความไม่แน่นอนของชีวิต สอดคล้องกับ สุจิตรา อ่อนค้อม (2024) ได้ศึกษาวิจัยธรรมนิยาย ชุดสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม บอกเล่าเรื่องราวชีวิตวัยเยาว์ของเด็กชายเจริญเมื่ออายุได้ 6 ขวบ จวบจนดำเนินชีวิตเข้าสู่พระบวรทางพุทธศาสนา และเดินทางเข้าสู่วัดป่ามะม่วง ซึ่งนับเป็นปฐมบทแห่งการแสวงหาธรรมของหลวงพ่อบุญ จะช่วยชี้แนะให้คุณได้ทราบถึง

ข้อเท็จจริงสำคัญที่ว่า "เวรกรรมมีจริง" "บุคคลหว่านพืชเช่นไรย่อมได้ผลเช่นนั้น" และ "ทำได้ดี ทำชั่ว ย่อมได้ชั่ว" นั้นมีอยู่จริง

ผลงานจิตรกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมีการใช้โทนสีเย็นในบริเวณฉากหลัง เพื่อสร้างบรรยากาศสงบและลึกลับ ขณะเดียวกันมีการใช้โทนสีร้อนบริเวณขอบภาพและเครื่องทรงของตัวภาพ เพื่อเน้นความโดดเด่น ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการจัดองค์ประกอบของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ที่ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2543) อธิบายว่ามักเน้นการใช้โทนสีหลักเพียงไม่กี่สีและจัดวางอย่างเหมาะสมเพื่อถ่ายทอดอารมณ์และเนื้อหาได้อย่างมีเอกภาพ สอดคล้องกับ สุรพันธ์ ขวัญแสนสุข (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสุนทรียภาพจากหิมพานต์ การสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรม 2 มิติ เทคนิคสีอะคริลิกนำเสนอในรูปแบบงานจิตรกรรมที่นำสัญลักษณ์จากคติไตรภูมิอย่างนาริผลอัน เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของกามคุณ มาพัฒนาและต่อยอดในรูปแบบงานจิตรกรรมไทยประเพณี มีจุดมุ่งหมายในการทำงานเพื่อการแสดงออกทางด้านความคิด อารมณ์ และความรู้สึกผ่านตัวสัญลักษณ์นาริผลและนักสิทธิวิทยากร โดยใช้เทคนิคการประกอบสร้างรูปทรงต่างๆ ให้เกิดสีสัน เลื่อมพราย ละเอียดประณีต สร้างแรงดึงดูดและความน่าหลงใหล สะท้อนคุณลักษณะของวัตถุกามอันเป็น สิ่งทีละได้ยาก ซึ่งก่อให้เกิดเหตุแห่งสุนทรียภาพ อันนำมาถึงผลแห่งกามคุณที่ยึดเหนี่ยวรั้งจิตใจอย่างไม่มีวันจบสิ้น

นอกจากนี้ การจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Canva ในรายวิชา ทัศนศิลป์-ศิลปะ เรื่องการเขียนต้นไม้นามอ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา พบว่า สามารถจัดระบบเนื้อหาให้เข้าใจง่าย ครอบคลุมขั้นตอนการสร้างสรรคจิตรกรรมไทย และช่วยเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุโขทัยธรรมมาธิราช (2537) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการนำเสนอภาพเล่าเรื่องประกอบการเรียนการสอนศิลปะเพื่อปลูกฝังคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ควรมีการศึกษากลวิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมประเภทอื่น

5.3.2 ควรมีการศึกษาวិวัฒนาการในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีเป็น

รายบุคคล

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. 2564. **มักกะลีผล : สาวงามแห่งป่าหิมพานต์**. [ออนไลน์].
เข้าถึงได้จาก : <https://shorturl.asia/092Gc>. สืบค้นเมื่อ : 16 ตุลาคม 2567.
- ชไมพร เพ็ชรพราย. 2550. **ธรรมเนียมเรื่อง นารีผล ของสุทนต์ อ่อนค้อม**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ธนวัฒน์ จันทรพิมาย. (2566). **นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 44** [นิทรรศการ]. หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ, กรุงเทพฯ.
- นิยดา เหล่าสุนทร และพีระพัฒน์ สำราญ. (2559). **จิตรกรรมภาพสัตว์หิมพานต์ พระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- น. ณ ปากน้ำ (นามแฝง). (2522). **พจนานุกรมศิลป์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. (2556). **ความเข้าใจในจิตรกรรมไทยประเพณี**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัติ กองเพียร. (2541). **เชิงสังวาส : กามรูปในภาพเขียนตามประเพณีที่มีเสียงวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัทมติชนจำกัด.
- บุญเตือน ศรีวรพจน์. (2549). **ชาดกและพุทธประวัติจากตู้ลายรดน้ำ**. กรุงเทพฯ : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- เปลื้อง ณ นคร. ม.ป.ป. **มักกะลีผล**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://shorturl.asia/cNXk6>. สืบค้นเมื่อ : 10 มกราคม 2567.
- ประเสริฐ หมั่นแพน. (2563). **นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 42** [นิทรรศการ]. หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ, กรุงเทพฯ.
- ปรุงศรี วัลลิโถม. (2545). **วรรณวิจิตร จาก นิบาตชาดก เล่ม 3**. โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- พระญาติไทย. (2554). **ไตรภูมิพระร่วง**. โสภณการพิมพ์ : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณการ.
- มารุต อัมรานนท์. (2541). **“ศิลปะพื้นบ้านและสาเหตุแห่งการเกิด”** ใน วารสาร มศว ศิลปวัฒนธรรม.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2537). **เอกสารการสอนชุด ไทยคดีศึกษา หน่วยที่ 8 -15**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยอดชาย พรหมอินทร์. (2562). **ตำราจิตรกรรมไทยประเพณี**. สงขลา : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร : นามิบุ๊คพับลิเคชั่นส์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วรรณิกา ณ สงขลา. (2533). **จิตรกรรมไทย: ความหมายและการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.
- _____. (2533). **จิตรกรรมไทยประเพณี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2543). **จิตรกรรมไทยประเพณี**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิลปวัฒนธรรม. 2565. **ความเชื่อเกี่ยวกับมักกะลีผล**.ตำนาน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://shorturl.asia/W96Nw>. สืบค้นเมื่อ : 10 มกราคม 2567.
- เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล. (2551). **เส้นสายลายไทย ต้นไม้ลายไทย**. กรุงเทพฯ : เศรษฐศิลป์.
- _____. (2551). **เส้นสายลายไทย ชุด เจือก กิณี มักกะลีผล**. กรุงเทพฯ: เศรษฐศิลป์.
- สุจิตรา อ่อนค้อม. 2067. **ธรรมนิยายชุด สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม มักกะลีผล**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://shorturl.asia/ShOE4>. สืบค้นเมื่อ : 16 ตุลาคม 2567.
- สุรพันธ์ ขวัญแสนสุข. 2564. **สุนาฏกรรมจากหิมพานต์**. ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมชาย ปานมุข. 2559. **มักกะลีผล หรือ นารีผล ต้นไม้ในตำนาน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://shorturl.asia/YOVPa>. สืบค้นเมื่อ : 10 มกราคม 2567.
- อรุณวิทย์ วงศ์จุฑาพัฒน์ (ม.ป.ป). **นารีผล มักกะลีผล หรือมักกะลีผล**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.mahamongkol.com/tag.php?id=191>. สืบค้นเมื่อ : 10 มกราคม 2567.

ภาคผนวก

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	ภัสสร หอมสุคนธ์
ภูมิลำเนาเดิม	48 หมู่ 11 ต.ศิลาทิพย์ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี 15130
วัน เดือน ปี เกิด	28 มิถุนายน 2542
การศึกษา	ระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (ไสวราษฎร์อุปถัมภ์) ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.-ปวส.) วิทยาลัยเทคโนโลยีหมู่บ้านครู หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา แขนงวิชาเอก ศิลปะประจำชาติ แขนงวิชาโท วิจารณ์ศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
สถานที่ศึกษา	
ปีที่สำเร็จการศึกษา	2568
ประสบการณ์	
2568	แสดงนิทรรศการศิลปศึกษานิพนธ์ มรุรัตตา

